

Evaluatie Meldcode Haaglanden: op naar het volgende station!

Eindrapportage evaluatie borging en
implementatie meldcode huiselijk geweld en
kindermishandeling regio Haaglanden

In opdracht van GGD Haaglanden

Versie: 16 juli 2018

Public Result B.V.

Postbus 11649

2502 AP Den Haag

Tel: 070 – 3468816

e-mail: info@publicresult.nl

www.publicresult.nl

Opdrachtnummer: HUISG17

© Copyright Public Result 2018.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 INTRODUCTIE	4
1.2 OPZET ONDERZOEK	6
1.3 VERANTWOORDING ENQUÊTE	6
1.4 LEESWIJZER	8
2. Maatschappelijk effect	9
2.1 PREVALENTIE HUISELIJK GEWELD	9
2.2 PREVALENTIE KINDERMISHANDELING	10
2.3 PROFESSIONALS OVER PREVALENTIE	10
2.4 RELATIE PREVALENTIE EN GEBRUIK MELDCODE	11
3. Beleid Haaglanden	12
4. Primair proces: gebruik van de meldcode	15
4.1 GEBRUIK MELDCODE ALGEMEEN	16
4.2 GEBUIK MELDCODE PER SECTOR	21
5. Borging, implementatie en samenwerking	25
5.1 INBEDDING EN BEVORDERING VAN DE MELDCODE	25
5.2 SAMENWERKING: COMMUNICATIE EN VERTROUWEN TUSSEN ORGANISATIES	28
5.3 BORGING EN IMPLEMENTATIE PER SECTOR	29
6. Resultaten in perspectief	31
6.1 JE VEILIG VOELEN	31
6.2 CONTINU PROCES	35
6.3 ELKAAR WETEN TE VINDEN	40
6.4 ACCENTEN PER SECTOR	42
7. Conclusies en aanbevelingen	45
7.1 BESCHOUWING	45
7.2 WAT BETEKENT DIT IN HET LICHT VAN DE AANSCHERPING VAN DE MELDCODE?	46
7.3 WAAR TE BEGINNEN?	47
7.4 AANBEVELINGEN NAAR SECTOR	50
7.5 HOE NU VERDER?	53

1 ■ Inleiding

1.1 INTRODUCTIE

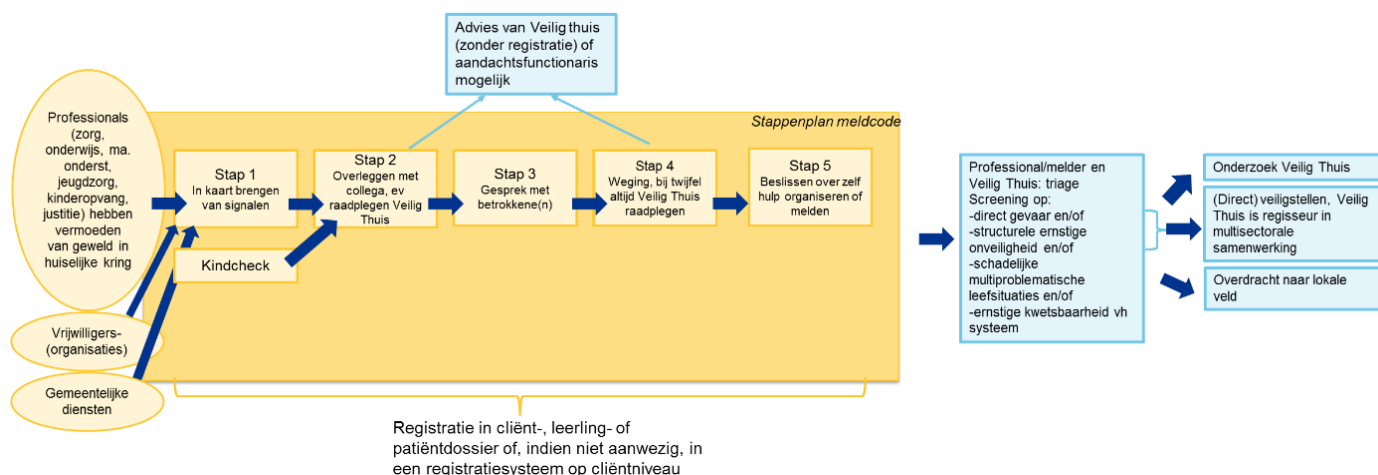
Op 1 juli 2013 is de Wet verplichte meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling in werking getreden. Een meldcode moet professionals helpen om goed te reageren bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. De Wet meldcode verplicht professionals werkzaam in zes sectoren (gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie) om met een meldcode te werken. Dit betekent dat deze meldcode in het organisatiebeleid verankerd moet zijn, zodat deze professionals in hun dagelijkse werk de meldcode kennen en ernaar handelen. Het doel van de verplichte meldcode is dat professionals en instellingen vaker, sneller en adequater ingrijpen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit moet ertoe leiden dat professionals vroeger signalen oppikken, ernstige situaties worden voorkomen en huiselijk geweld en kindermishandeling minder voorkomt. De verplichting om te werken met de meldcode geldt niet voor vrijwilligersorganisaties en gemeenten. De GGD Haaglanden stimuleert vrijwilligersorganisaties en gemeenten in de regio om de meldcode te hanteren. Ook de politie valt niet onder de Wet verplichte meldcode, omdat de Politiewet voldoende mogelijkheden biedt om te signaleren en te melden.

Iedere organisatie of zelfstandige professional binnen de zes sectoren dient een eigen meldcode te ontwikkelen, waarin in ieder geval de volgende vijf stappen staan:

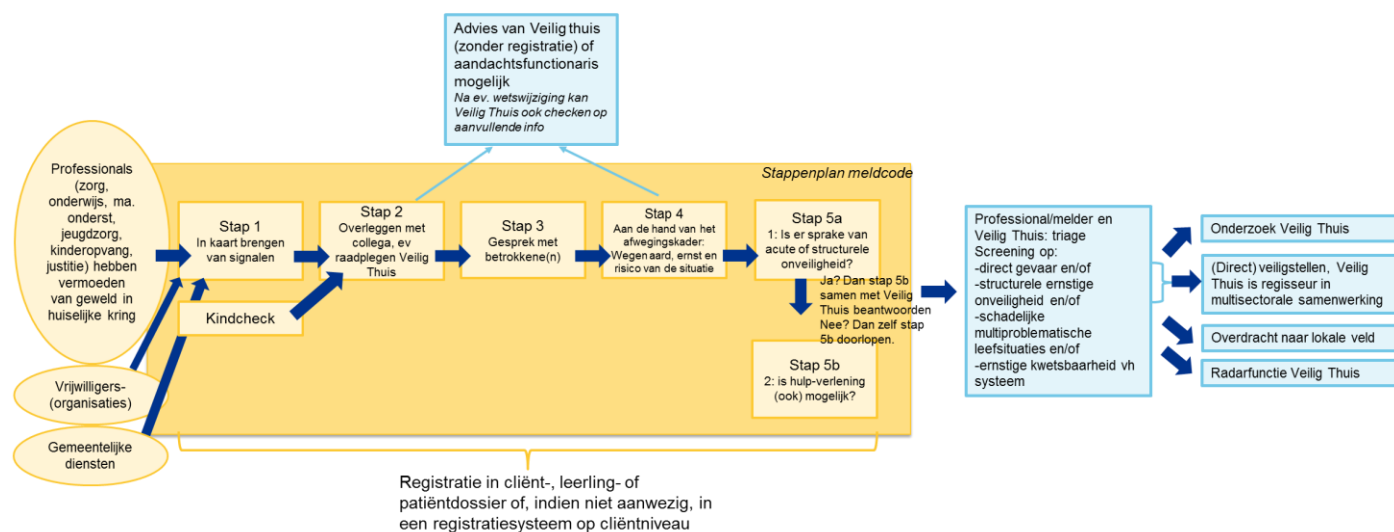
1. In kaart brengen van signalen
2. Overleggen met een collega, en eventueel raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding
3. Gesprek met betrokkene(n)
4. Wegen van huiselijk geweld en kindermishandeling, bij twijfel altijd Veilig Thuis raadplegen.
5. Beslissen over zelf hulp organiseren of melden

Per 1 januari 2019 zijn professionals verplicht om bij stap 4 een afwegingskader toe te passen: een kader dat per beroepsgroep normen hanteert bij de afweging of een situatie ernstig is. Daarnaast wordt het voor professionals een vereiste om bij (vermoedens van) acuut of structureel onveilige situaties van kindermishandeling of huiselijk geweld te melden bij Veilig Thuis, ook als de professional zelf hulp verleent. (zie onderstaande afbeeldingen).

Meldcode t/m 2018

Meldcode vanaf 2019

Aanleiding en doel evaluatieonderzoek

Gemeenten zijn via de WMO verantwoordelijk voor een goede aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. In de regio Haaglanden hebben de gemeenten inzet ingehuurd bij de GGD Haaglanden om regie te voeren op de keten, en het beleid en de aanpak, zoals geformuleerd in de Regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling 'Een Veilig Thuis' praktisch te vertalen.

De regiovisie loopt in 2018 af en voor input op de nieuwe regiovisie vinden de gemeenten het van belang te achterhalen hoe de stand van zaken is met betrekking tot de borging en implementatie van de meldcode. Daarnaast zal de GGD in de tweede helft van 2018 met

organisaties in de verschillende sectoren aan de slag gaan om de aanscherping van de meldcode goed te kunnen toepassen.

Daarom is door Public Result in opdracht van de regio Haaglanden in de eerste helft van 2018 onderzoek gedaan naar de stand van zaken implementatie en borging van meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in Haaglanden in de zes sectoren. Daarbij is in het onderzoek onder meer aandacht besteed aan de beschikbaarheid, de inzet van de organisaties, de toerusting van professionals en succes- en faalfactoren voor de signalering en de effectiviteit van de meldcode. Wordt door de meldcode sneller en adequater ingegrepen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling? Wat hebben uitvoerende professionals nodig voor een effectieve meldcode? Samen met het veld zijn aanbevelingen opgesteld voor een duurzame verankering in organisaties en voor het toekomstig beleid en organisatorische inbedding.

1.2 OPZET ONDERZOEK

Het onderzoek is zodanig opgezet dat er vanuit verschillende perspectieven naar de resultaten van de afgelopen jaren kan worden gekeken. Met behulp van literatuurstudie en benchmarks (ervaringen uit andere regio's) is de context van de meldcode en de implementatie en borging ervan in beeld gebracht. Gegevens over het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis in de afgelopen jaren geven inzicht in mate en manier van gebruik en de ontwikkeling daarin. Met een enquête onder het management/stafmedewerkers en vooral uitvoerende professionals werkzaam in een van de zes sectoren in de regio Haaglanden het gebruik, implementatie en borging en knelpunten en belemmeringen daarin kwantitatief in beeld gebracht. Met circa 15 interviews en focusgroepen voor elke sector en Veilig Thuis (in totaal 90 deelnemers) is dit beeld getoetst en hebben de bevindingen kleur en diepte gekregen. Door een slimme combinatie van al deze informatie is het mogelijk om de informatie betekenis te geven en inzicht te creëren in wat er voor de toekomst nodig is voor betere implementatie en borging en effectiviteit van de meldcode.

1.3 VERANTWOORDING ENQUÊTE

De kwantitatieve basis voor het onderzoek ligt in de enquête die bij de organisaties in de zes sectoren zijn gehouden. Doel is een representatief beeld te krijgen voor de mate waarin en de wijze waarop de meldcode in Haaglanden wordt gebruikt en de wijze waarop de meldcode in de organisaties is geïmplementeerd en geborgd. De uitkomsten, waaronder eventuele knelpunten in het gebruik, de implementatie en borging, geven voor de GGD voor elke sector aanknopingspunten om een goed gebruik van de meldcode (inclusief de aanscherping per 1 januari 2019) te stimuleren. Daarnaast zal de enquête een belangrijke bron zijn voor de nieuwe regiovisie met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De GGD Haaglanden heeft in samenspraak met Public Result en de begeleidingscommissie (waarin ook de negen gemeenten zijn vertegenwoordigd) een uitgebreide vragenlijst opgesteld voor de organisaties in de zes sectoren. De uiteindelijke vragenlijst richt zich op zowel professionals op de werkvloer die te maken hebben met de meldcode (ruim 900, zie ook tabel),

aandachtsfunctionarissen (degene die verantwoordelijk is voor de implementatie van de meldcode in een organisatie) als managers en staffunctionarissen. De vragenlijst (opgenomen in de bijlage) richt zich zowel in algemene zin op de implementatie en borging van de meldcode in organisaties en op ervaringen met signalen/vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling, als specifiek op de vijf stappen van de meldcode en de in 2019 van kracht wordende aanscherping van de meldcode.

Er is veel energie gestoken in een zo volledig mogelijk overzicht van de voor de enquête te benaderen organisaties en professionals. In totaal zijn 3.160 organisaties en individuele professionals aangeschreven, die gevraagd zijn om de enquête onder de eigen medewerkers uit te zetten.

Om deze reden en omdat de enquête anoniem kon worden ingevuld is het niet mogelijk de respons als percentage van het aantal uitgezette enquêtes te berekenen. Hieronder staat een overzicht per sector met het aantal oorspronkelijk aangeschreven organisaties/individuele professionals, het aantal bruikbare ingevulde vragenlijsten en het aantal uitvoerende professionals:

Sector	Aantal oorspronkelijk aangeschreven organisaties en individuele professionals	Aantal bruikbare ingevulde vragenlijsten	Waarvan uitvoerende professionals
Gezondheidszorg	1.675	490	369
Onderwijs	518	442	235
Kinderopvang	124	132	31
Maatschappelijke ondersteuning	398	232	136
Jeugdhulp	90	172	107
Justitie	2	31	22
Niet gespecificeerd	355		7
Totaal	3.160	1.499	907

Elke sector vormt een mix van verschillende organisaties en beroepsgroepen:

- gezondheidszorg: ziekenhuizen, gezondheidscentra, huisartsen, fysiotherapeuten, psychologen, GGZ, tandartsen, paramedische beroepen, logopedisten, diëtisten, verloskundigen, kraamzorg en apotheken;
- onderwijs: primair en voortgezet onderwijs (waaronder het speciaal onderwijs), MBO, HBO en WO
- kinderopvang: dagopvang, buitenschoolse opvang en gastouders;
- maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening: welzijn, thuiszorg, wonen en zorg, (voormalige) peuterspeelzalen;
- jeugdhulp: CJG's en vergelijkbare jeugdhulpinstellingen, behandelcentra, ambulante zorg;
- Justitie: Raad voor de Kinderbescherming, reclassering.

Met deze aantallen kunnen goede uitspraken worden gedaan over de verschillende sectoren, waarbij voor de sector justitie wel een voorbehoud moet worden gemaakt: het aantal respondenten is beperkt, maar het aantal organisaties in deze sector in Haaglanden is zeer gering, waardoor het beeld mogelijk toch enigszins representatief is.

De respons per gemeente naar sector bedroeg als volgt:

Sector	Den Haag	Delft	Rijs-wijk	Wasse-naar	Zoe-ter-meer	West-land	Mid-den-Delf-land	Leidsch-endam-Voor-burg	Pijnak-ker-Noot-dorp	Regio Haagland en (overig)	Niet gespeci-ficeerd	Haag-landen totaal
Gezond-heidszorg	277	55	9	2	31	31	6	15	12	31	21	490
Onderwijs	229	25	20	6	29	50	11	31	15	15	11	442
Kinder-opvang	55	14	1	10	5	16	12	6	5	4	4	132
MO	107	23	22	8	9	6	4	12	3	19	19	232
Jeugdhulp	71	16	5		5	4	4	5	4	39	19	172
Justitie	21					1				7	2	31
Totaal	760	133	57	26	79	108	37	69	39	115	76	1.499

Met deze aantallen respondenten kunnen (met uitzondering van de gezondheidszorg en het onderwijs in Den Haag) geen uitspraken per sector per afzonderlijke gemeente worden gedaan. Eventueel kan voor de gemeente Den Haag, de overige gemeenten van de Haagse Regio samen en de DWO-gemeenten samen wel iets worden gezegd over het totaal van alle sectoren, maar de vraag is of dit erg relevant is. Vermoedelijk wordt het beeld eerder bepaald door de implementatie en borging in de verschillende sectoren dan in de verschillende gemeenten.

1.4 LEESWIJZER

Dit evaluatierapport is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt beschreven hoeveel kindermishandeling en huiselijk geweld de afgelopen jaren is voorgekomen (prevalentie) in de regio. De uitkomsten worden ook geduid in het licht van de evaluatie van de meldcode: welke relatie is er tussen het gebruik van de meldcode en de prevalentie? In hoofdstuk 3 wordt het huidige beleid rond de meldcode in de gemeenten in de regio Haaglanden toegelicht en vergeleken met andere gemeenten. In hoofdstuk 4 staan de enquêteresultaten over het gebruik en de stappen van de meldcode centraal, in hoofdstuk 5 worden de enquêteresultaten over borging, implementatie en samenwerking toegelicht. In hoofdstuk 6 worden deze resultaten in perspectief geplaatst: de enquêteresultaten worden geclusterd in 10 thema's en verdiept met de inbreng van de diepte-interviews en focusgroepen met professionals. Wat leren de professionals van de afgelopen jaren, wat betekent dit voor de toekomst, ook in het licht van de aanscherping van de meldcode en welke suggesties doen zij voor verbeteringen? In het slothoofdstuk worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan over de borging en implementatie van de meldcode in de regio Haaglanden.

Als bijlagen zijn opgenomen: respondenten van de interviews, enquêtevragen, de enquêterespons en programmaposter.

2. Maatschappelijk effect

De meldcode voor professionals is ingesteld om adequater hulp te kunnen bieden aan slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling, omdat bleek dat slachtoffers dit zelf niet vaak aangeven. Met een verplichte meldcode wordt geprobeerd meer grip te krijgen en betere hulp te bieden aan de slachtoffers. In dit hoofdstuk wordt verkend hoe vaak en met welke kenmerken huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio Haaglanden voorkomt.

2.1 PREVALENTIE HUISELIJK GEWELD

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. De term huiselijk verwijst naar de relatie tussen pleger en slachtoffer, bijvoorbeeld (ex)partner, gezins- en familieleden en wordt daarom ook geweld in afhankelijkheidsrelaties genoemd. Dat geweld kan onder andere fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn. Vormen van huiselijk geweld zijn: (ex)partnergeweld, kindermishandeling en verwaarlozing, ouderenmishandeling, eerge-relateerd geweld, huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap, genitale verminking, mishandeling van ouders door hun kinderen, mishandeling van adolescenten door ouders of leeftijdsgenoten.¹

De gezondheidsmonitor van de GGD Haaglanden beschrijft op basis van de Gezondheidsenquête 2016 onder andere het voorkomen van huiselijk geweld bij volwassenen (19 tot en met 64 jaar) en ouderenmishandeling (65 jaar en ouder).

Regio Haaglanden

In de regio Haaglanden is in 2016 volgens de Gezondheidsmonitor Haaglanden 12,6% van de inwoners van 19 tot 64 jaar ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld. De gemeenten Den Haag, Delft en Leidschendam-Voorburg liggen boven dit regionale gemiddelde. De prevalentie van ooit meegemaakt huiselijk geweld is het laagst in Midden-Delfland (6,1%), Westland (7,8%) en Rijswijk (8,8%). Alleen het verschil tussen Den Haag en de rest van de regio zijn significant (zie ook onderstaande tabel).

slachtoffer geweest van huiselijk geweld	Den Haag	Delft	Rijswijk	Wasse naar	Zoetermeer	Westland	Midden-Delfland	Leidschendam-Voorburg	Pijnacker-Nootdorp	Haaglanden totaal
Ooit	14,7 %	12,7 %	8,7%	10,8%	11,3 %	7,8%	6,1%	13,4%	10,1%	12,6%
Afgelopen jaar	2,1%	1,0%	0,7%	1,2%	0,7%	0,5%	0,7%	0,7%	1,5%	1,5%

¹ Movisie Kennisdossier huiselijk geweld en GGD Haaglanden, gezondheidsmonitor 2018

Afgelopen vijf jaar	4,3%	2,8%	1,7%	3,2%	3,1%	1,3%	1,3%	3,6%	3,4%	3,4%
---------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Circa 6,5% van de ouderen in de regio Haaglanden is in 2016 geconfronteerd met huiselijk geweld. Psychische mishandeling in de vorm van treiteren en beledigen komt het meest voor (4,4%), gevolgd door financiële uitbuiting (1,4%).

Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Delft

Voor Den Haag geldt dat het percentage inwoners dat ooit slachtoffer is geweest van huiselijk geweld in 2016 significant hoger ligt dan in 2012 en 2008, de vorige meetmomenten (respectievelijk 10% en 9%). Voor de gemeente Delft geldt dit ook voor de vorige meetmomenten, in 2012 en 2009 (beide 8%, t.o.v. nu 13%). In de gemeente Leidschendam-Voorburg is ook een stijging te zien, al is het verschil met het vorige meetmoment (2012) niet significant (10%).

Persoonskenmerken die de kans om slachtoffer te worden van huiselijk geweld vergroten zijn in Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Delft geslacht (vrouw), burgerlijke staat (alleenstaand/gescheiden), etnische afkomst (niet-westers), opleiding (laag) en inkomen (laagste inkomens, moeite met rondkomen).

In de drie gemeenten is de vaakst voorkomende vorm van huiselijk geweld psychisch geweld (76-81%) en lichamelijk geweld (54-63%). Bij 43-53% is er sprake van meerdere vormen van huiselijk geweld en dan gaat het vrijwel altijd om zowel psychisch als lichamelijk geweld.

Daders van huiselijk geweld zijn het vaakst de ex-partner (38% in Den Haag, 39% in Leidschendam-Voorburg, 29% in Delft), (stief)ouders (30% in Den Haag, 35% in Leidschendam-Voorburg, 42% in Delft) en een ander familielid (20% in Den Haag, 12% in Leidschendam-Voorburg, 19% in Delft). In circa 14% (19% in Leidschendam-Voorburg) van de gevallen is de partner de dader.

2.2 PREVALENTIE KINDERMISHANDELING

De gezondheidsmonitor GGD Haaglanden geeft geen cijfers over het voorkomen van kindermishandeling in de regio. Landelijk ligt dit op circa 3,4% van de kinderen (0-18) (jaarlijks)². Voor de regio Haaglanden zou het dan gaan om circa 7.500 kinderen.

2.3 PROFESSIONALS OVER PREVALENTIE

Van de respondenten uit de enquête heeft 65% het afgelopen jaar te maken gehad met een casus waar mogelijk sprake was van huiselijk geweld of kindermishandeling. Hiervan was er bij 45% van de gevallen daadwerkelijk sprake van huiselijk geweld of kindermishandeling. De professionals hebben de meldcode vooral toegepast bij lichamelijke mishandeling (97%),

² Alink, L., et al. Kindermishandeling in Nederland Anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2010). (Tweede editie). Leiden: Casimir 2012.)

lichamelijk verwaarlozing (85%), seksueel misbruik (83%), emotionele mishandeling (83%), getuige van huiselijk geweld (80%) en emotionele verwaarlozing (74%).

2.4 RELATIE PREVALENTIE EN GEBRUIK MELDCODE

Slechts een deel van de gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling komt bij professionals op het netvlies en brengt hen tot actie. Bij een volledige implementatie van de meldcode zullen vrijwel alle professionals de werkwijze van de meldcode volgen. We gaan ervan uit, dat dit zal leiden tot meer preventie en ook tot meer meldingen en uiteindelijk het verminderen van huiselijk geweld (zie bijgaande programmaposter). Daarmee stijgt de effectiviteit van de meldcode. In dit onderzoek hebben we echter deze relatie (tussen meldcode, aantal meldingen en verminderen van huiselijk geweld) niet verder longitudinaal statistisch onderzocht. Wel krijgen we uit de enquête en de focusgroepen een beeld hoe professionals deze relatie ervaren. Kortom: merken zij dat ze er eerder bij zijn en dat er meer gevallen gemeld worden? Dit geeft dan meer voeding aan de hypothese dat er een positieve relatie is tussen een adequate uitvoering van de meldcode en het aantal meldingen en uiteindelijk het verminderen van huiselijk geweld.

We moeten daarbij in aanmerking nemen, dat wanneer de prevalentie autonoom stijgt het aantal meldingen, ook zonder een adequate borging en implementatie van de meldcode, zou toenemen.

3 ■ Beleid Haaglanden

De regiovisie Aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling 2015-2018 legt de aanpak neer voor de negen gemeenten in de regio. De visie heeft als doel de veiligheid van gezinnen duurzaam te borgen, met steun van de sociale omgeving en specialistische hulp waar nodig. Dit moet ertoe leiden dat het aantal situaties waarin huiselijk geweld voorkomt, vermindert en het aantal slachtoffers terugloopt. Al met al: huiselijk geweld en kindermishandeling zoveel mogelijk voorkomen, zo snel mogelijk herkennen, erkennen en behandelen en daarmee de veiligheid duurzaam borgen.³

Specifiek voor de borging en implementatie van de meldcode geldt het volgende uitgangspunt dat de regio heeft geformuleerd: “vroegsignalering en het vergroten van handelingsverantwoordelijkheid heeft prioriteit”. Het streven is dat alle professionals in staat zijn om huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en te handelen volgens de Wet meldcode. Om de bereidheid te handelen te borgen in de organisaties moeten huiselijk geweld en kindermishandeling een terugkerend onderwerp zijn en moet het bespreekbaar worden gemaakt, zo stelt de regiovisie.

De acties die aan dit streven worden gekoppeld, zijn:

- Implementatie meldcode: iedere hulpverlenende instantie heeft de meldcode in 2018 geborgd en geïmplementeerd.
- Vergroten expertise lokale veld: in de lokale sociale infrastructuur (bv sociale wijkteams) moet er voldoende expertise zijn om tijdig te signaleren en te melden
- Trainingen bevorderen handelingsverantwoordelijkheid: Veilig Thuis traint in vroegsignalering en gespreksvaardigheden, geeft voorlichting over het vervolgtraject na adviesvraag of melding. Ervaringsdeskundigen worden betrokken en er wordt ingezet op deskundigheidsbevordering met verschillende leergangen.
- Netwerk van eerstelijns professionals: vóór 2018 komen tot de vorming van een netwerk van eerstelijns professionals, dat actief inhoud geeft aan vroegsignalering en na een signaal onderling bepaalt wie binnen het netwerk het best contact met betreffend gezin of huishouden kan leggen.
- Taboe doorbreken en kennis verhogen: vraag naar veiligheid moet een normale vraag worden, sociale netwerken durven vragen te stellen over vermoedens die nog niet concreet zijn. Gemeenten voeren campagne met ‘je *mag* er niet over praten: je *moet* er over praten’.
- Terugkerend onderwerp op de agenda: bij alle gemeenten blijft het terugkerend onderwerp op de agenda, thema moet bespreekbaar blijven om bewustwording te vergroten en te borgen.

³ Een Veilig Thuis, regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2015-2018

- Samenwerking met nieuwe partners: inzet op (verbeterde) samenwerking met organisaties zoals woningcoöperaties, scholen, tandartsen, buurthuizen, sportverenigingen om vroegsignalering te versterken.

Deze acties komen sterk overeen met de signalen die professionals in het kader van dit onderzoek geven. Dit betekent positief gezien dat de gemeenten en de professionals op een lijn zitten voor wat betreft de opgaven in de regio. Tegelijk is het een serieus signaal voor de gemeenten: wat zij zich in 2015 hebben voorgenomen om te verbeteren is anno 2018 in de beleving van de professionals nog steeds een probleem.

Onderzoek van de Kinderombudsman en het Nederlands Jeugd Instituut uit 2017 over de preventieve aanpak van kindermishandeling in gemeenten laat zien dat gemeenten er in de afgelopen jaren qua beleidsmaatregelen, borging en bereik op vooruit zijn gegaan.⁴ Gemeenten scoren het hoogst in de training in signaleren en hanteren van de meldcode. Andere doelstellingen rond de preventieve aanpak van kindermishandeling, waar gemeenten lager op scoren, zijn onder andere beschikbaarheid van opvoedondersteunende programma's met specifieke aandacht voor kindermishandeling en communicatie over opvoedzorgen en mogelijke signalen bij kindermishandeling aan ouders die Jeugdgezondheidszorg bezoeken. Blijkbaar is het voor gemeenten het minst ingewikkeld om te werken aan preventie door de meldcode in te voeren in de sectoren en daar trainingen voor te regelen. Kanttekening die hierbij te plaatsen is, is dat met het krijgen van een training en het invoeren van een protocol er nog niet direct sprake is van voldoende implementatie en borging van de meldcode. Dit blijkt ook uit de inbreng van de professionals in enquête en focusgroepen.

Hoe gaat het met de implementatie en borging van de meldcode in andere regio's? Door middel van diepte-interviews met sleutelpersonen omtrent het preventiebeleid hebben we een idee gekregen over de borging en implementatie van de meldcode in de regio's Utrecht en Hollands Midden (Gouda, Leiden en omstreken). De analyse van deze interviews staat niet in verhouding tot het diepgaande onderzoek dat we hebben uitgevoerd voor de regio Haaglanden, maar dient slechts als een 'kijkje in de keuken'. Net als in Haaglanden hebben deze regio's beleid rondom de stappen van de meldcode vastgelegd in hun regiovisie. Praktisch gezien lijkt de regio Utrecht de nadruk te leggen op twee processen. Ten eerste het periodiek overleg tussen sociale wijkteams met afgevaardigden van wijkteams uit alle lokale gemeenten - het "aandachtfunctionarisoverleg". Dit overleg vindt drie keer per jaar plaats met als doel om informatie uit te wisselen op een thema rondom huiselijk geweld en kindermishandeling wat vervolgens weer gedeeld wordt in alle lokale gemeenten. Ten tweede zet de regio in op het aanbieden (vraaggericht) van gratis voorlichtingen voor organisaties met vragen over de rol van Veilig Thuis, over de meldcode of over huiselijk geweld en kindermishandeling. De eerstgenoemde is het meest populair. In de regio Hollands Midden lijkt de nadruk praktisch gezien te liggen op externe communicatie, zoals het verspreiden van folders over de meldcode gericht op specifieke beroepsgroepen, het maken van filmpjes gericht op het werken met de meldcode en gericht op de taken van Veilig Thuis zowel als de dilemma's waar Veilig Thuis mee

⁴ Kinderombudsman/Nederlands Jeugdinstituut (2017) 'De gemeentelijke inzet voor preventie van kindermishandeling; stand van zaken oktober 2017'

te maken krijgt en tot slot een "kenniskring" over huiselijk geweld en kindermishandeling die vier keer per jaar wordt georganiseerd. Een overeenkomst met Utrecht is dat ook in de regio Hollands Midden de wijkteams als spil in het web worden genoemd. Het doel van Hollands Midden voor dit jaar is om zo veel mogelijk wijkteams, in deze regio genaamd "jeugd en gezinsteams", bij te scholen over huiselijk geweld en kindermishandeling.

4 ■ Primair proces: gebruik van de meldcode

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat een significant deel van de bevolking in de regio Haaglanden wel eens te maken heeft gehad met huiselijk geweld. De meldcode heeft als doel om de aanpak van huiselijk geweld te stimuleren en zo het aantal gevallen van huiselijk geweld terug te dringen. Hoe gaat het met de meldcode in de regio Haaglanden? In dit hoofdstuk zien we dat veel dingen goed gaan in het gebruik van de meldcode, zoals de bekendheid van de meldcode en de adviesfunctie van Veilig Thuis. Professionals ervaren echter ook belemmeringen. Beiden zullen in dit hoofdstuk worden beschreven aan de hand van enquêteresultaten. De enquête is door meer dan 1500 respondenten ingevuld waardoor we voorzichtige conclusies kunnen trekken over de, veel grotere, groep professionals in het werkveld. Er zijn echter belangrijke kanttekeningen aan het generaliseren van een steekproef (de respondenten) naar een populatie (de professionals in het werkveld). Dit staat uitgebreid beschreven onder het kopje 1.3 Verantwoording van de enquête. In de bijlage zijn de belangrijkste enquêteresultaten in grafieken terug te vinden.

Hoe gaat het met de meldcode?

De enquêteresultaten laten zien dat de meldcode steun en structuur biedt aan professionals uit alle sectoren. Met andere woorden, de meldcode geeft professionals handvaten en het gevoel dat ze niets missen wanneer ze huiselijk geweld of kindermishandeling signaleren en er iets aan willen doen. Het gebruik van de meldcode garandeert echter niet dat er altijd snel en adequaat wordt ingegrepen bij vermoedens van huiselijk geweld of dat een onveilige situatie op tijd wordt aangepakt. Aan de ene kant zijn er knelpunten op het uitvoerend niveau van de sectoren. Aan de andere kant zijn er knelpunten op het niveau van organisatiestructuren. In dit hoofdstuk worden de enquêteresultaten beschreven die inzichtelijk maken hoe de meldcode wordt gebruikt, waar het goed gaat en waar de knelpunten en kansen liggen. Ten eerste wordt ingegaan op het gebruik en de stappen van de meldcode en ten tweede worden de opvallende resultaten per sector beschreven.

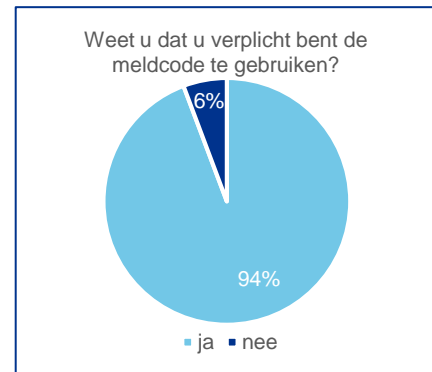
In het volgende hoofdstuk (5) worden de resterende enquêteresultaten beschreven waarbij achtereenvolgens wordt ingegaan op de borging en implementatie van de meldcode en de samenwerking tussen organisaties.

4.1 GEBRUIK MELDCODE ALGEMEEN

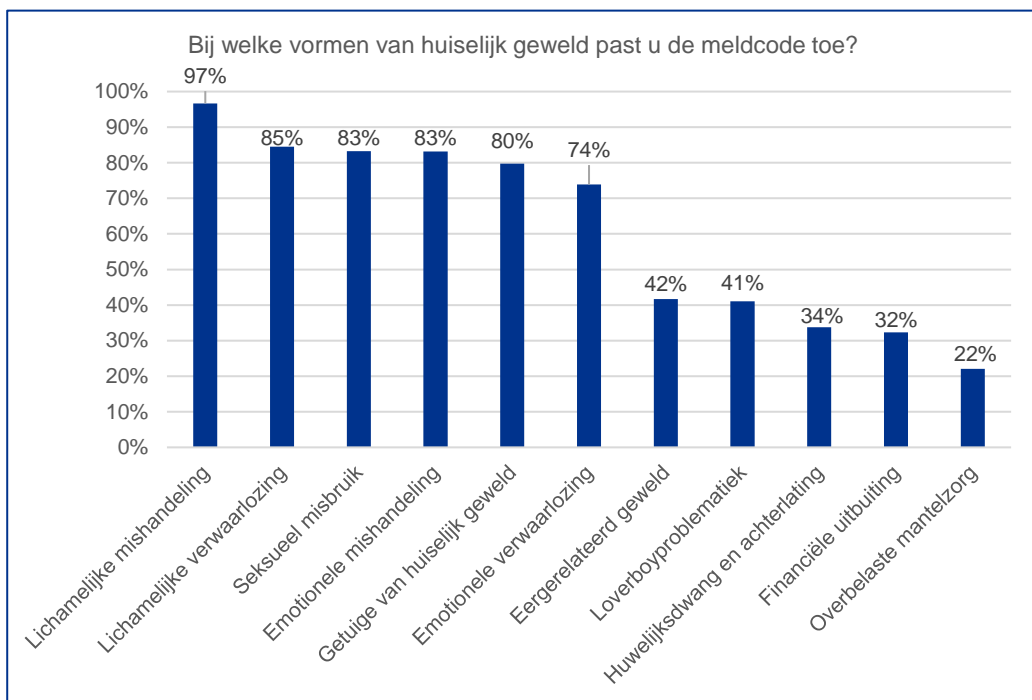
Het beantwoorden van de volgende vragen staat centraal in dit deel: Hoe wordt de meldcode gebruikt? Hoe ervaren professionals de verschillende stappen van de meldcode?

Hoe wordt de meldcode gebruikt?

De meldcode geniet bekendheid onder professionals. 95 procent van de respondenten is bekend met de verplichting om te werken met de meldcode. Dit aandeel van de respondenten vindt het ook bij hun taak horen om gebruik te maken van de meldcode. 70 procent geeft aan te weten hoe te handelen bij vermoedens of signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Wanneer de meldcode wordt toegepast, worden de stappen door ruim 60 procent van de professionals aaneensluitend gevolgd.

De meerderheid van de professionals krijgt te maken met cliënten die in een onveilige thuissituatie leven. 65 procent van de professionals heeft afgelopen jaar te maken gehad met een casus waarbij mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling speelde. Bij 45 procent van deze professionals was het meer dan een vermoeden en was er sprake van huiselijk geweld. Ruim 90 procent heeft vervolgens één of meerdere stappen van de meldcode gevolgd.

Zoals te lezen in bovenstaande grafiek hebben professionals de meldcode voornamelijk toegepast bij lichamelijke mishandeling (97%). Daarnaast staan in de top 5 lichamelijke verwaarlozing (85%), seksueel misbruik (83%), emotionele mishandeling (83%) en getuige van huiselijk geweld (80%). Ook bij emotionele verwaarlozing is de meldcode vaak toegepast (74%). Vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling waarbij de meldcode minder toegepast is, zijn eengerelateerd geweld (42%), loverboyproblematiek (41%), huwelijksdwang en achterlating (34%) en financiële uitbuiting (32%). De meldcode is het minst toegepast bij overbelaste mantelzorg (22%).

Hoe ervaren professionals de verschillende stappen?

Stap 1

Stap 1, het vastleggen van signalen, is door het merendeel van de professionals doorlopen, namelijk door 90 procent. Toch blijkt uit de resultaten dat er ruimte is voor verbetering van vaardigheden met betrekking tot signaleren. Hoewel 80 procent aangeeft alert te zijn op signalen van huiselijk geweld, voelt maar de helft van de professionals zich goed in staat om signalen van huiselijk geweld te herkennen. Ruim 80% van de professionals legt de signalen vast, 75% doet (ook) verder onderzoek en spreekt cliënt/kind/ouders om de problematiek nader in beeld te krijgen. Meer dan de helft bespreekt de signalen (ook) met een leidinggevende of aandachtsfunctionaris. Slechts 40% van de professionals legt ook gegevens vast die de signalen tegenspreken.

Stap 2

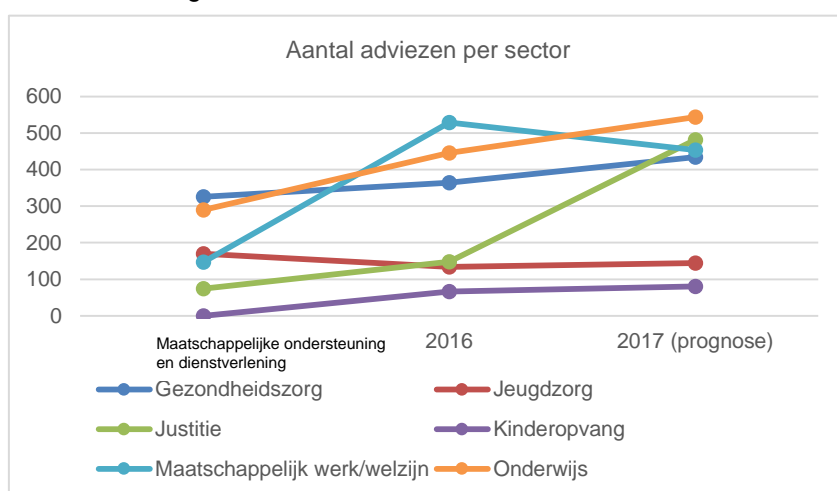
Er kan niet vaak genoeg advies worden gevraagd bij signalen van huiselijk geweld, zo blijkt uit de enquêteresultaten. Terwijl vrijwel alle professionals advies vragen over de meldcode en over vermoedens/signalen van huiselijk geweld (stap 2) heeft een kwart ook weleens geen advies gevraagd bij vermoedens van huiselijk geweld terwijl dit, achteraf gezien wel nodig bleek. Vragen over signalen van huiselijk geweld worden geregeld gesteld aan Veilig Thuis, namelijk door ruim de helft (57%) van de professionals. Nagenoeg alle professionals zijn daarbij op de hoogte van het verschil tussen adviesvragen (stap 2 en 4) en het doen van een melding (stap 5). Vragen over de meldcode, het toepassen en de implementatie ervan, worden voornamelijk gesteld aan een collega, aandachtsfunctionaris, leidinggevende of aan de beroepsvereniging. Ook bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling vraagt ruim de helft van de professionals advies aan een collega.

In de negen gemeenten zijn er sinds 2015, 1348 adviesvragen gesteld aan Veilig Thuis. In 2016 stijgt dit aantal naar 4185 adviesvragen en in 2017 naar 5533. De meeste adviezen worden gevraagd in Den Haag, Zoetermeer en Delft, zie onderstaande tabel.

Adviesvragen per 1000 inwoners in de regio Haaglanden

	Den Haag	Zoetermeer	Delft	Rijswijk	Westland	Midden D.	Leidschendam-V.	Wassenaar	Pijnacker-N.
2015	1,5	1,6	1,2	1,1	0,6	1,3	0,8	0,7	0,4
2016	5,5	3,2	3,3	1,9	1,9	1,2	1,5	1,4	1,2
2017	7,0	4,8	4,6	3,0	2,5	2,5	2,3	2,1	1,6

Wanneer we de sectoren vergelijken die verplicht zijn te werken met de meldcode, valt op dat er in de kinderopvang het minste advies wordt gevraagd en in het onderwijs het meest, zie onderstaande grafiek⁵.

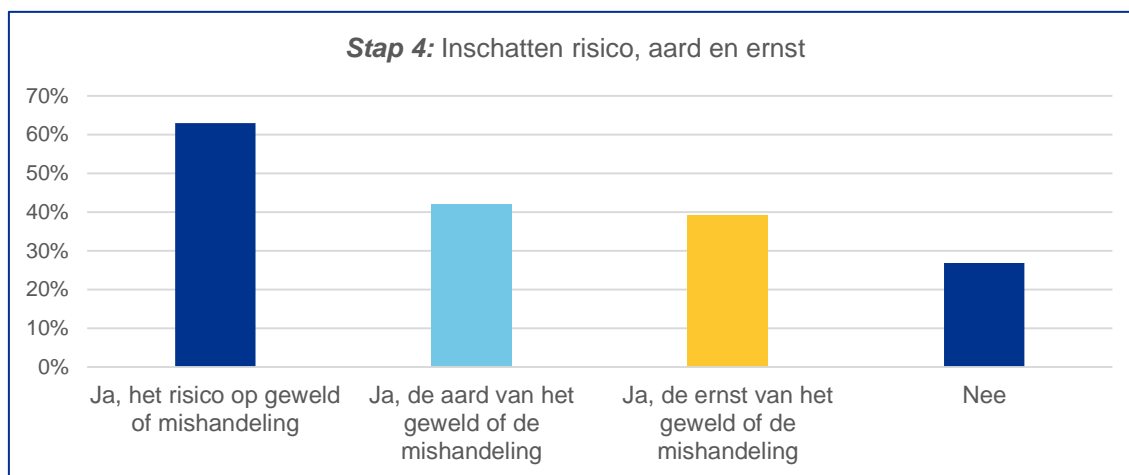
Stap 3

Het gesprek met de cliënt (stap 3) is door driekwart van de professionals weleens doorlopen. Professionals ervaren echter verschillende belemmeringen voorafgaand of tijdens het voeren van een gesprek wat tot gevolg kan hebben dat het gesprek uit de weg wordt gegaan. Zonder het gesprek kom je als professional niet verder met een gezin. Dit is een belangrijke stap op weg naar een veilige thuissituatie. De reden om géén gesprek te voeren ligt voor een kwart van de professionals bij de onzekerheid over een vermoeden. Dit komt overeen met de belemmeringen die ervaren worden bij het algehele gebruik van de meldcode. Daarbij noemt ruim een kwart van de professionals expliciet het voeren van een confronterend gesprek met de cliënt. Dit staat in nauw verband met de kwetsbaarheid van de vertrouwensrelatie, wat de helft van de professionals als knelpunt ervaart bij het doorlopen van de stappen.

⁵ We hebben voor het jaar 2017 alleen data over het eerste halfjaar. Deze aantallen zijn door ons verdubbeld om in de grafiek een prognose van het totale jaar te kunnen weergeven.

Stap 4

Het is een uitdaging voor professionals om een situatie waar huiselijk geweld speelt in te schatten. Stap 4, het inschatten van de situatie, is door twee derde van de professionals weleens doorlopen. Hoewel het risico door twee derde van de professionals voldoende is in te schatten, zijn de ernst en aard van de problematiek lastiger te beoordelen. Bijna een derde van de professionals voelt zich niet in staat om het risico, de aard, noch de ernst in te schatten.

Stap 5

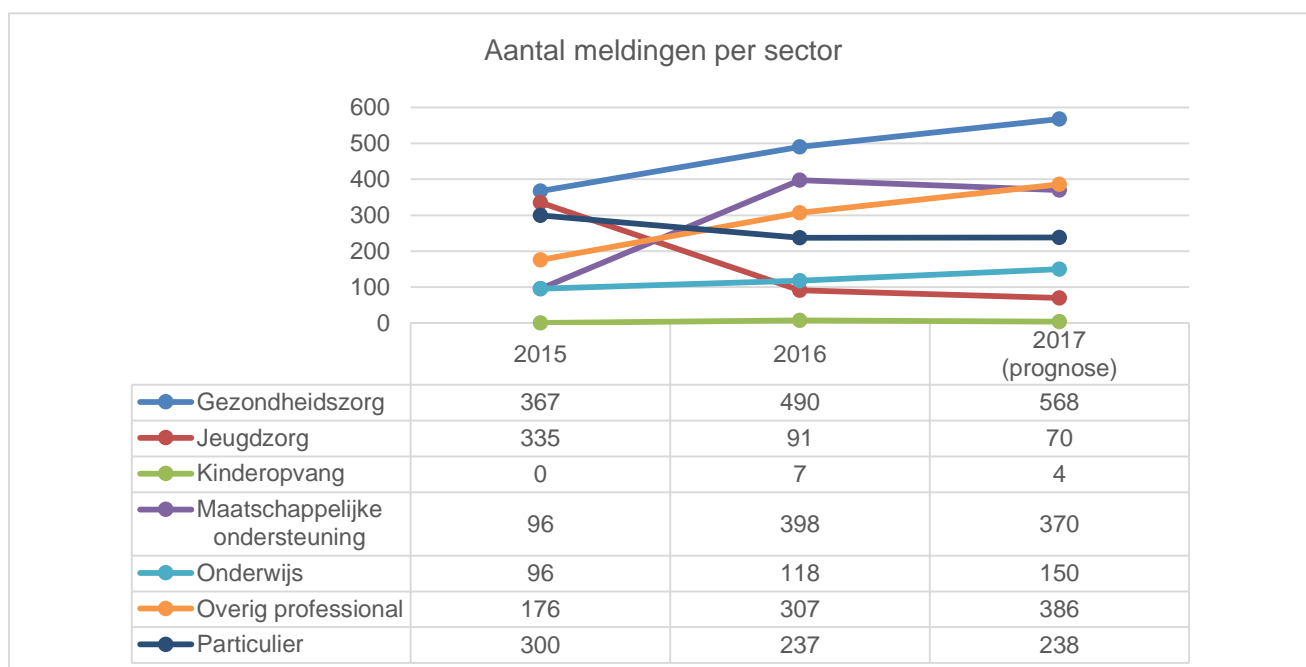
Nagenoeg alle professionals weten hoe ze moeten melden bij Veilig Thuis of zelf hulp kunnen organiseren (stap 5). Circa 75 procent van de respondenten heeft in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête weleens stap 5 doorlopen. Daarbij wordt meestal zelf hulp ingeschakeld, namelijk door 33 procent van de professionals. 20 procent van de professionals heeft zelf hulp ingeschakeld én gemeld bij Veilig Thuis. 17 procent heeft gemeld bij Veilig Thuis zonder zelf hulp in te schakelen.

In 2015 worden er in totaal 1348 meldingen gedaan door de negen gemeenten. In 2016 stijgt dat aantal naar 1542. We hebben geen absolute aantallen van de meldingen die gedaan zijn in 2017 zónder de meldingen van de politie. Deze gecombineerde meldingen, van de zes sectoren en de politie, laten echter zien dat de stijgende trend in het aantal meldingen doorzet. In 2015 en in 2016 worden de meeste meldingen gedaan in de gemeente Zoetermeer, namelijk 1,6 meldingen per 1000 inwoners in 2015 en 2,0 meldingen per 1000 inwoners in 2016. Op nummer twee staat Den Haag met 1,5 meldingen per 1000 inwoners in 2015 en 1,6 meldingen per 1000 inwoners in 2016. De minste meldingen in 2015 worden gedaan in Pijnacker-Nootdorp en in 2016 in Midden-Delfland. Zie voor meldingen in alle gemeenten onderstaande tabel.

Aantal meldingen per 1000 inwoners in de regio Haaglanden

	Zoetermeer	Den Haag	Delft	Rijswijk	Leidschendam-V.	Wassenaar	Midden D.	Westland	Pijnacker-N.
2015	1,6	1,5	1,2	1,1	0,8	0,7	1,3	0,6	0,4
2016	2,0	1,6	1,1	1,2	1,1	1,4	0,5	0,7	0,8

Wanneer we de sectoren vergelijken die verplicht zijn te werken met de meldcode, valt op dat er in de kinderopvang de minste meldingen worden gedaan en in de gezondheidszorg het meest, zie onderstaande grafiek⁶. De politiemeldingen namen toe van 3.400 in 2015 naar 5.400 in 2016 en naar circa 5.800 in 2017.

Veiligheid en het gebruik van de meldcode

Tot slot ervaren professionals een tweeledig knelpunt dat tot nog toe niet is besproken: het gebrek aan veiligheid. Aan de ene kant ervaart 40 procent de veiligheid van de cliënt als een barrière, aan de andere kant ervaart ruim een vijfde van de professionals hun eigen veiligheid als een obstakel. Dit kan in verband gezien worden met stap 3 en stap 5; het voeren van een gesprek en het doen van een melding. In hoofdstuk 6 zien we dat het gevoel van onveiligheid in verband staat met de geringe anonimiteit die je als hulpverlener geniet (wanneer er gemeld is weet een cliënt logischerwijs door wie de melding (indirect) gedaan is) en de belemmeringen die er zijn bij anonieme aangifte bij de politie of meld misdaad anoniem (de beperkte gegevens

⁶ We hebben voor het jaar 2017 alleen data over het eerste halfjaar. Deze aantallen zijn door ons verdubbeld om in de grafiek een prognose van het totale jaar te kunnen weergeven.

die bij een anonieme melding worden opgenomen zijn vaak niet genoeg voor een effectieve aangifte).

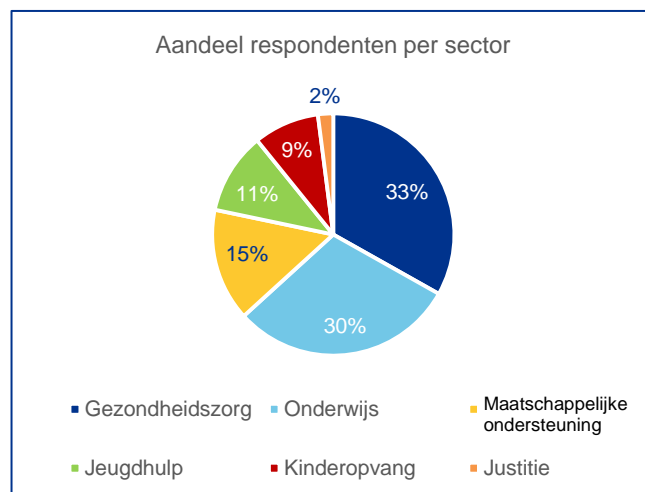
4.2 GEBUIK MELDCODE PER SECTOR

In dit deel wordt het beeld beschreven dat per sector naar voren komt uit de enquête. Niet elke sector gebruikt de meldcode op dezelfde manier en ervaart dezelfde belemmeringen. Voor een gedetailleerde inkijk in de enquêteresultaten vergeleken per sector verwijzen we u naar de bijlage. Achtereenvolgens worden besproken de sectoren gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening, jeugdhulp en justitie.

Gezondheidszorg

De gezondheidszorg vertegenwoordigt de grootste groep professionals. 490 professionals uit de gezondheidszorg hebben de enquête ingevuld. De meeste professionals zijn werkzaam in het ziekenhuis, bij de Geestelijke Gezondheidszorg, de jeugdgezondheidszorg, als huisarts, in de thuiszorg, als verloskundige of als psycholoog. Er is overlap tussen jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening en gezondheidszorg omdat professionals werkzaam bij de jeugdgezondheidszorg/in de thuiszorg (verzorging en verpleging) zich in de gezondheidszorg, bij maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening of bij de jeugdhulp hebben ingedeeld.

Respondenten uit de gezondheidszorg zijn het minst van de sectoren op de hoogte van de verplichting om de meldcode te gebruiken, maar alsnog weet 90% dit wel. Relatief veel respondenten uit deze sector is nog nooit in aanraking gekomen met huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Vooral professionals werkzaam in disciplines als diëtik, farmacie of bij een gezondheidscentrum, geven dit aan. In de sector wordt ook relatief vaak niets gedaan bij eerste vermoedens van geweld. In de zorg gaat het vooral om lichamelijk mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, seksueel misbruik, getuige van huiselijk geweld en emotionele mishandeling. In het algemeen ervaart de zorg belemmering om de meldcode te gebruiken in de vertrouwensrelatie met de cliënt en het beroepsgeheim. Er wordt relatief weinig advies gevraagd in stap 2, maar als er advies wordt gevraagd is dit het vaakst bij Veilig Thuis. Bij stap 3 is de grootste belemmering bij het aangaan van een gesprek de onzekerheid over vermoedens. Dit speelt vooral bij professionals uit de GGZ en de jeugdgezondheidszorg. De vertrouwensrelatie speelt vooral bij de huisartsen en in de thuiszorg (verzorging en verpleging). In stap 4 geven relatief veel professionals aan niet goed aard, ernst of risico van het geweld in te kunnen schatten.

Onderwijs

Uit het onderwijs hebben 442 professionals de enquête ingevuld, waarvan 72% werkzaam zijn in het primair onderwijs, 14% in het voortgezet onderwijs en 9% in het middelbaar beroepsonderwijs.

Respondenten uit het onderwijs zijn vrijwel allemaal bekend met de verplichting om de meldcode te gebruiken. De helft van de respondenten is de afgelopen drie maanden nog geconfronteerd met huiselijk geweld of kindermishandeling. Lichamelijke en emotionele verwaarlozing komen vaker voor/worden meer gesignaleerd in het primair en voortgezet onderwijs dan in het middelbaar beroepsonderwijs. Seksueel misbruik wordt vooral gesignaleerd in het voortgezet onderwijs. In stap 1 wordt meer dan in andere sectoren met een leidinggevende, zorgcoördinator of intern begeleider overlegd en in stap 2 meer dan gemiddeld advies gevraagd bij Veilig Thuis. Bijna geen enkele respondent vraagt geen advies. In stap 3 is de grootste belemmering de onzekerheid over eigen vermoedens en de veiligheid van de betrokkenen. De waardering van eigen kennis en vaardigheden om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling te herkennen is het laagst in het onderwijs en de gezondheidszorg. In het onderwijs worden ook meer belemmeringen ervaren bij de aanpak van huiselijk geweld of kindermishandeling dan in andere sectoren. De vijf grootste barrières in het onderwijs zijn de vertrouwensrelatie met en de veiligheid van de leerling en ouders, het gevoel weinig invloed te hebben op de situatie, het bespreekbaar maken van signalen met het kind/gezin en onvoldoende vertrouwen in het vervolg na een actie of melding.

Kinderopvang

De enquête is ingevuld door 132 professionals uit de kinderopvang. Van hen werken de meeste in de dagopvang, de buitenschoolse opvang of als gastouder.

De respondenten uit de sector kinderopvang zijn allen bekend met het verplichte gebruik van de meldcode, maar zijn minder dan respondenten in andere sectoren geconfronteerd met huiselijk geweld of kindermishandeling. Bij het merendeel van de professionals speelde de confrontatie langer dan een jaar geleden. In de kinderopvang gaat het bij het volgen van de meldcode meer dan in andere sectoren om emotionele en lichamelijke verwaarlozing/mishandeling en om seksueel misbruik. Vaker dan gemiddeld wordt advies bij Veilig Thuis gevraagd, maar alsnog is de belangrijkste reden om het gesprek niet te voeren met cliënt de onzekerheid over de vermoedens. Bij eerste vermoedens wordt in de sector ook relatief weinig het gesprek met ouders aangegaan. Vooral in de dagopvang (met de jongste kinderen) is het moeilijk risico, aard en ernst in te schatten. Hoewel er nauwelijks meldingen worden gedaan in de kinderopvang, waarderen de respondenten uit de enquête de meldcode positief; 96 procent geeft aan dat het gebruik van de meldcode hen heeft geholpen. Relatief weinig professionals in de kinderopvang ervaren belemmeringen in het volgen van de meldcode. Tijdsdruk wordt in de kinderopvang bijvoorbeeld niet als belemmering ervaren.

Maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening

232 professionals uit de maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector hebben de enquête ingevuld. De meeste van hen zijn werkzaam in welzijns-/jongeren-/ouderenwerk, in wijkteams, in de thuiszorg, in de peuteropvang, bij asielzoekerscentra, bij de gemeente op het gebied van WMO of als schoolmaatschappelijk werker. Er is enige overlap omdat schoolmaatschappelijk werkers zich ofwel identificeren als jeugdhulp of als maatschappelijke ondersteuning of dienstverleningswerker en thuiszorg professionals zich ofwel categoriseren als werkzaam in de gezondheidszorg of in de maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector.

De bekendheid met de meldcode is in deze sector hoog, maar iets minder professionals dan gemiddeld zegt geholpen te zijn met de meldcode. De stappen van de meldcode worden door de professionals gevolgd of de signalen worden doorgegeven aan een collega/aandachtsfunctionaris die vervolgstappen zet. In de sector maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening is, net als bij jeugdhulp en justitie, de meldcode vaker dan in andere sectoren toegepast bij de speciale vormen van huiselijk geweld, namelijk bij eengerelateerd geweld, loverboyproblematiek en huwelijksdwang/achterlating. Gevallen van financiële mishandeling komen voornamelijk voor in de maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector: twee keer zo veel professionals passen de meldcode toe bij deze vorm van huiselijk geweld. In de maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector, evenals in de justitiële sector, is onzekerheid over vermoedens een minder grote belemmering voor het voeren van een gesprek (stap 3) dan in andere sectoren. De veiligheid van de betrokkenen en de vertrouwensrelatie zijn de grootste belemmeringen voor de sector in het gebruik van de meldcode. Een vijfde van de professionals ziet geen belemmeringen.

Jeugdhulp, inclusief jeugdbescherming en jeugdreclassering

172 professionals uit de jeugdhulp hebben de enquête ingevuld. Respondenten uit de sector jeugdhulp zijn voornamelijk werkzaam als schoolmaatschappelijk werker, gedragswetenschapper, werkzaam in de jeugdgezondheidszorg (CJG's e.d.) of in de jeugdbescherming in bijvoorbeeld een Crisis Interventie Team (CIT).

De respondenten uit de jeugdhulp zijn bijna allemaal weleens geconfronteerd met een casus waarin huiselijk geweld speelde. Een grote meerderheid zelfs korter dan een maand voor het afnemen van de enquête. In de jeugdhulp gaat het relatief vaak om loverboyproblematiek, seksueel misbruik en eengerelateerd geweld. De bekendheid met het gebruik van de meldcode is in deze sector hoog en bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt hier door alle professionals wat mee gedaan. Iets meer professionals dan gemiddeld geeft aan dat de meldcode geholpen heeft. De sector ervaart in totaal ook minder belemmeringen in het gebruik, vergeleken met andere sectoren. De belangrijkste belemmering is wel de veiligheid van cliënten, gevolgd door de vertrouwensrelatie met de cliënt. Tijdsdruk en beroepsgeheim worden ook relatief veel genoemd als belemmering. Voor adviesvragen wordt iets minder dan gemiddeld bij Veilig Thuis aangeklopt. In stap 3 zijn onzekerheid over de vermoedens en de veiligheid van betrokkenen de belangrijkste redenen om het gesprek niet te voeren. Een andere

belangrijke reden is dat degene die signaleert niet degene is die de vervolgstappen zet. In stap 5 doen de professionals meer dan gemiddeld een melding bij Veilig Thuis en/of schakelen ze hulp in. Niets doen komt relatief weinig voor.

Justitie

Vanuit de sector justitie hebben 31 professionals deelgenomen aan de enquête. De professionals zijn voornamelijk werkzaam bij de (jeugd)reclassering, de Raad voor de Kinderbescherming of de jeugdbescherming. Zoals te lezen onder het kopje jeugdhulp is er enigszins overlap tussen de sector jeugdhulp en justitie; professionals uit de jeugdreclassering en jeugdbescherming hebben zich geassocieerd in de categorie justitie of jeugdhulp.

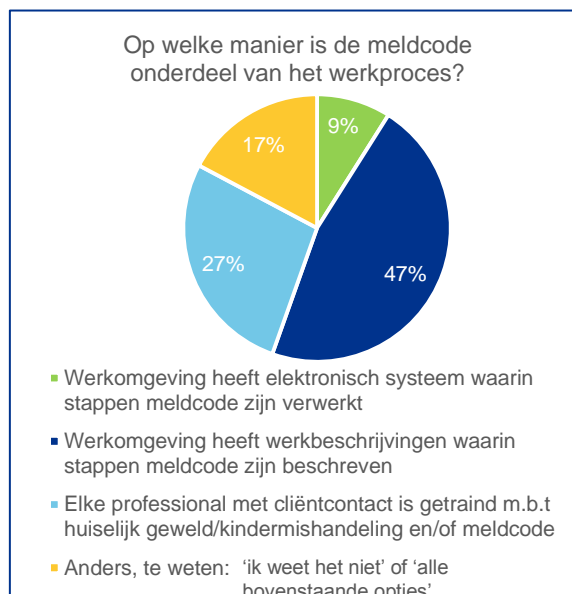
Van de respondenten heeft circa 90% het afgelopen jaar met (vermoedens van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling te maken gehad. De bekendheid met de meldcode en het verplichte gebruik ervan is hoog in deze sector en bij vermoedens weet men voor het grootste deel wat te doen. Wanneer men advies vraagt bij vermoedens of signalen van huiselijk geweld is dat in 53 procent van de gevallen bij Veilig Thuis. Een hoger aandeel dan in andere sectoren (21%) geeft aan geen advies te vragen. In de sector justitie is, net als bij jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening, de meldcode vaker dan in andere sectoren toegepast bij de speciale vormen van huiselijk geweld, namelijk bij eerdergerelateerd geweld, loverboyproblematiek en huwelijksdwang/achterlating. In deze sector worden collega's minder geraadpleegd dan in andere sectoren, zowel in stap 1 als in stap 2. Wel worden in stap 1 de signalen relatief vaak schriftelijk vastgelegd, inclusief gegevens die de signalen misschien tegenspreken. In stap 3 is de grootste belemmering de onzekerheid over eigen vermoedens. Ook geven relatief veel professionals aan dat ze niet voldoende expertise hebben om het gesprek te voeren. De eigen veiligheid is in stap 3 en in het algemeen nauwelijks een belemmering voor deze professionals. In stap 5 wordt er relatief minder vaak alleen zelf hulp ingeschakeld, vaak wordt dit gecombineerd met een melding bij Veilig Thuis. De respondenten geven wel aan dat ze iets minder dan andere sectoren vinden dat de meldcode hen heeft geholpen.

5 ■ Borging, implementatie en samenwerking

In het vorige hoofdstuk zijn de ervaringen van professionals beschreven met het gebruik van de meldcode. In dit hoofdstuk worden twee vragen beantwoord: hoe is de meldcode geïmplementeerd in organisaties? En hoe zorgen organisaties er samen voor dat de meldcode wordt geborgd? Eerst worden enquêteresultaten beschreven over ervaringen van professionals met de borging/implementatie van de meldcode. Ten tweede worden resultaten beschreven over de manier van samenwerken tussen organisaties. Met betrekking tot implementatie en borging komen de volgende onderwerp aan bod: de inbedding en bevordering van de meldcode; training over huiselijk geweld; bekendheid van de kindcheck/aanscherping en knelpunten in de implementatie en borging. Tot slot, met betrekking tot het thema samenwerking, worden de resultaten uitgelicht over het vertrouwen in en de communicatie tussen organisaties.

5.1 INBEDDING EN BEVORDERING VAN DE MELDCODE

Uit de enquêteresultaten blijkt dat er ruimte is voor verbetering van de inbedding van de meldcode. Professionals ervaren dat de meldcode voornamelijk wordt geborgd in hun organisatie doordat de stappen worden geïntegreerd in een werkbeschrijving. Dit is het geval in de werkbeschrijving van de helft van de professionals. Bij een kwart van de professionals is de meldcode geborgd in de organisatie door verplichte trainingen van werknemers met cliënt contact, specifiek trainingen op het gebied van huiselijk geweld, kindermishandeling en/of de meldcode. Slechts 10 procent van de professionals werkt met een elektronisch systeem waarin de stappen zijn verwerkt. De 17% die anders heeft ingevuld weet niet hoe de meldcode onderdeel is van het werkproces, gaat naar de aandachtsfunctionaris of geeft aan dat de meldcode op meerdere manieren onderdeel is van het werkproces.

De helft van de professionals waardeert de borging van de meldcode binnen hun organisatie positief. Een derde ervaart het als matig. In de gezondheidszorg zijn professionals het minst positief over de borging van de meldcode. Een vijfde van de professionals in de gezondheidszorg kan helemaal niet inschatten hoe de meldcode in hun organisatie geborgd is. Uit de enquête komt naar voren dat de professionals uit de kinderopvang het meest positief zijn over de borging van de meldcode in hun organisatie zijn, namelijk 80%. Of dit representatief is

voor de hele sector is de vraag, omdat het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis juist uit de kinderopvang opvallend laag is.

Diverse trainingen

Met diverse trainingen kan het gebruik van de meldcode worden bevorderd. Gemiddeld circa 40% van de professionals weet dat er trainingen over het herkennen van signalen worden gegeven, en dat geldt voor een bijna gelijk aandeel voor trainingen over het werken met de meldcode in het algemeen. Professionals uit de sectoren onderwijs en maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening noemen deze trainingen ter bevordering van het gebruik van de meldcode veel minder dan de andere sectoren. Trainingen over implementatie, specifieke vormen van geweld, de verwijsindex, omgang met gegevens of de kindcheck lijken veel minder te worden gegeven (allen circa 10%).

Effectiviteit trainingen

Trainingen zijn een effectief middel om het gebruik van de meldcode te bevorderen. Uit de enquêteresultaten blijkt dat professionals die scholing hebben gehad over huiselijk geweld of kindermishandeling de stappen van de meldcode vaker doorlopen. Zo doorloopt 87% van de professionals met scholing stap 1 van de meldcode terwijl maar 69 procent van de professionals zonder scholing dat doet. Ook stap 5, melden en/of zelf hulp inschakelen, wordt vaker toegepast door professionals die geschoold zijn over de meldcode of over huiselijk geweld. Professionals zonder scholing zijn vaker van mening dat melden in hun ervaring niet nodig is geweest.

Het merendeel, 80 procent, van de professionals heeft een training gevolgd over huiselijk geweld of kindermishandeling, maar voor de helft van de respondenten was dat meer dan een jaar geleden. Het merendeel van de professionals is positief over de training die zij hebben gevolgd. In justitie, jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening en de gezondheidszorg is minimaal twee derde van de professionals in de afgelopen 3 jaar getraind over huiselijk geweld of kindermishandeling. In de gezondheidszorg is een aanzienlijk aandeel, een kwart, nooit geschoold over huiselijk geweld of kindermishandeling. In het onderwijs en in de kinderopvang is ruim twee vijfde van de professionals langer dan 4 jaar geleden of helemaal niet geschoold.

Trainingen worden bij uiteenlopende organisaties gevolgd. De meest genoemde zijn de GGD; expertisecentrum voor Jeugd, Samenleving en Ontwikkeling; Dessaur Trainingen; Centrum voor Jeugd & Gezin of een interne aanbieder binnen de eigen organisatie.

Aandachtsfunctionarissen

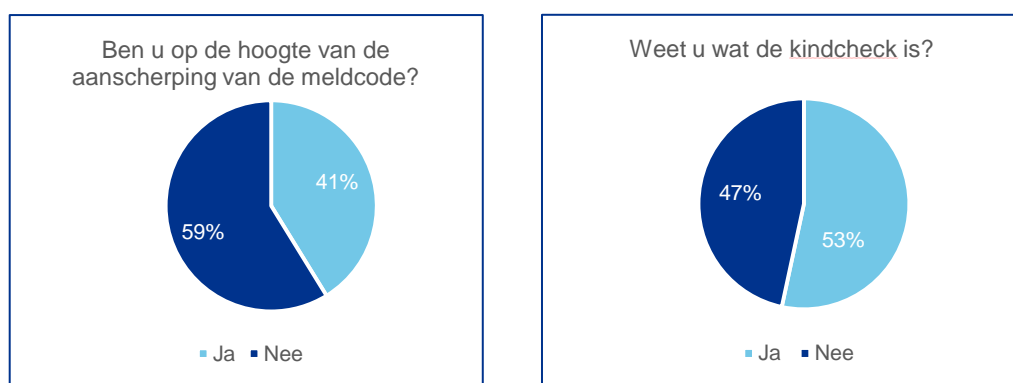
Sector breed ervaart de helft van de professionals de rol van aandachtsfunctionaris als een bevordering voor de meldcode binnen hun organisatie. Een succesvol getrainde aandachtsfunctionaris vervult een waardevolle rol als coach voor collega's. De enquêteresultaten laten zien dat professionals bij een aandachtsfunctionaris terecht kunnen met

vragen over de meldcode of over de aanpak van huiselijk geweld. Uit de resultaten blijkt dat de aandachtsfunctionaris ondersteuning biedt doordat zij/hij zich beter in staat voelt om de aard, het risico en de ernst van huiselijk geweld in te schatten. Tevens zijn aandachtsfunctionarissen beter in staat om de stappen van de meldcode succesvol te doorlopen; zij raken namelijk minder vaak gefrustreerd over of ontmoedigd door de meldcode en hebben over het algemeen minder negatieve ervaringen met het gebruik van de meldcode.

Tot slot ervaart een aanzienlijk deel, 40 procent van de professionals, het reguliere overleg als bevorderend voor de meldcode in hun organisatie.

Bekendheid van de kindcheck en de aanscherping

Er is ruimte voor verbetering als het gaat om de bekendheid onder professionals over de aanscherping van de meldcode en de kindcheck.

Ruim de helft van de professionals is niet op de hoogte van de aanscherping van de meldcode. Driekwart van de professionals geeft aan dat er nog geen stappen ondernomen zijn in hun organisatie n.a.v. de aanscherping of dat ze daarvan niet op de hoogte zijn. Iets minder dan de helft van de professionals die met volwassenen werken is niet bekend met de kindcheck. Van de sectoren die werken met de kindcheck wordt deze het meest toegepast in de gezondheidszorg, namelijk door 48 procent van de professionals (waarbinnen de GGZ en de ziekenhuizen in meerderheid de kindcheck wel toepast), en het minst gebruikt in de sector justitie, namelijk door 10 procent van de professionals.

Knelpunten in de Implementatie en Borging

Professionals ervaren drie algemene belemmeringen in relatie tot de implementatie en borging van de meldcode. Ten eerste ervaart ruim een vijfde van de professionals tijdsdruk, wat het toepassen van de meldcode belemmert. Ten tweede bestaat bij een derde van de professionals de ervaring dat je als professional te weinig invloed op de situatie van het gezin/het kind kunt hebben, met als gevolg dat de meldcode niet wordt toegepast. Ten slotte ervaart een vijfde van de professionals dat hun eigen veiligheid in het geding komt, wat hen ervan weerhoudt om verdere stappen te ondernemen.

5.2 SAMENWERKING: COMMUNICATIE EN VERTROUWEN TUSSEN ORGANISATIES

Advies vragen aan Veilig Thuis

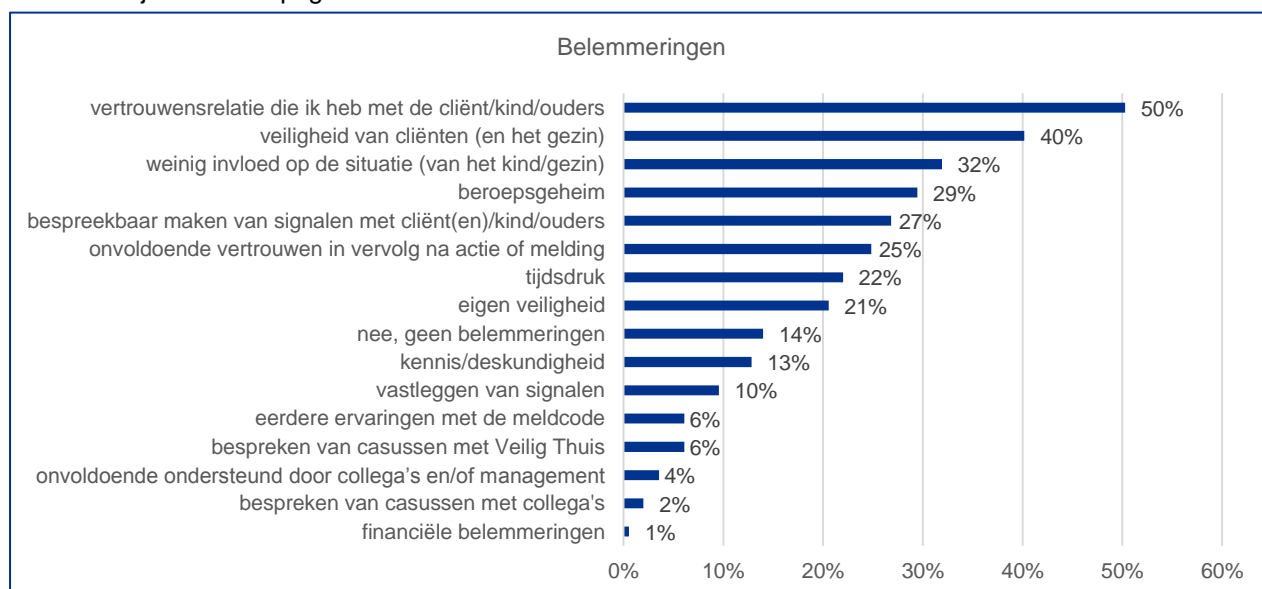
Vragen over de meldcode worden vaker gesteld aan collega's of aandachtsfunctionarissen dan aan Veilig Thuis. Een kwart van de professionals heeft het gevoel dat ze met vragen over de meldcode terecht kunnen bij Veilig Thuis. Ruim 70 procent kan (ook) terecht met vragen over de meldcode bij een collega, aandachtsfunctionaris, leidinggevende of bij de beroepsvereniging.

Adviesvragen over signalen van huiselijk geweld worden juist vaker gesteld aan Veilig Thuis dan aan collega's, vooral in het onderwijs. Meer dan de helft van de professionals heeft weleens advies gevraagd over signalen van huiselijk geweld bij Veilig Thuis. 90 procent is daarbij op de hoogte van het verschil tussen adviesvragen (stap 2 en 4) en het doen van een melding (stap 5). In het onderwijs wordt het meest van alle sectoren advies gevraagd over signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling bij Veilig Thuis.

Professionals die een training hebben gevolgd over huiselijk geweld communiceren vaker met Veilig Thuis. Dit is van belang gezien bijna een kwart van de professionals weleens geen advies heeft gevraagd bij vermoedens van huiselijk geweld terwijl dit, achteraf gezien, wel nodig bleek. Professionals die een training hebben gevolgd over huiselijk geweld of kindermishandeling hebben ook vaker een melding gedaan of Veilig Thuis ingeschakeld bij acuut gevaar.

Vertrouwen tussen ketenpartners

Uit onderstaande grafiek kunnen we afleiden dat er ruimte is voor verbetering op het gebied van vertrouwen en het uitwisselen van gegevens tussen organisaties. Een kwart van de professionals ervaart onvoldoende vertrouwen in het vervolg na een actie of melding. Dit is een barrière bij het gebruik van de meldcode. Het grootste aandeel professionals die dit als belemmering ervaart komt uit het onderwijs. Bij justitie, daarentegen, wordt onvoldoende vertrouwen juist minder als een belemmering ervaren. Tot slot wordt het gebrek aan informatie-uitwisseling in de keten als een knelpunt ervaren. Een derde van de professionals ervaart namelijk het beroepsgeheim als een obstakel.

5.3 BORGING EN IMPLEMENTATIE PER SECTOR

Gezondheidszorg

De waardering over de borging van de meldcode is relatief laag. De belangrijkste manieren om de meldcode te borgen zijn de aandachtsfunctionarissen, trainingen over het gebruik van de meldcode en het herkennen van signalen. Per beroepsgroep lijkt dit nog wel te verschillen: huisartsen vinden het regulier overleg ook erg belangrijk. Dergelijke trainingen hebben circa 25% van de respondenten alleen nog nooit gevolgd. Ook ligt er een verschil tussen de beroepsgroepen in de fysieke en de geestelijke gezondheidszorg. De laatstgenoemde heeft meer ervaring met de stappen en is beter bekend met de meldcode, wat wijst op een intensiever geïmplementeerde en geborgde meldcode. De meldcode is relatief vaak geborgd in werkprocessen doordat deze is ingebed in een elektronisch systeem. De aanscherping van de meldcode is bij twee derde van de professionals nog niet bekend.

Onderwijs

Respondenten uit het onderwijs hebben relatief weinig training gehad: circa 20% van de respondenten heeft nog nooit een training gehad. De waardering voor de borging van de meldcode is in deze sector ook iets lager dan gemiddeld. Belangrijkste manieren waarop de meldcode nu geborgd is in het onderwijs zijn de aandachtsfunctionaris, het reguliere werkoverleg en trainingen om signalen te herkennen. De meldcode is relatief vaak in werkomschrijvingen opgenomen, maar relatief weinig in een leerlingvolgsysteem. Het merendeel van de professionals is niet op de hoogte van de aanscherping van de meldcode.

Kinderopvang

Een relatief laag aandeel van de respondenten heeft de afgelopen jaren een training gevolgd over huiselijk geweld en kindermishandeling. Desondanks waarderen de respondenten de borging van de meldcode zeer sterk positief. Meer dan gemiddeld wordt de meldcode geborgd doordat deze met een werkbeschrijving is geïmplementeerd in de werkprocessen. Trainingen en een elektronisch systeem zijn minder dan gemiddeld een manier om de meldcode in de werkprocessen te brengen. Borging van de meldcode gebeurt volgens de respondenten vooral doordat deze aan bod komt in regulier overleg. Ook de aandachtsfunctionaris is een belangrijke manier voor deze sector om de meldcode te borgen. Een grote meerderheid van deze respondenten in de sector is op de hoogte van de aanscherping.

Maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening

In de sector maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening wordt vooral de aandachtsfunctionarissen, trainingen over gebruik van de meldcode en signaleren en het reguliere werkoverleg gebruikt om de meldcode te bevorderen. Opvallend weinig professionals geven aan dat de organisatie toezicht houdt op de effecten van het gebruik van de meldcode. Meer dan de helft van de professionals is positief over de borging van de meldcode in de eigen organisatie. Meer dan gemiddeld wordt de meldcode geborgd doordat deze in een elektronisch

systeem is verwerkt en doordat professionals getraind zijn. Iets minder dan in andere sectoren zijn de stappen opgenomen in een werkbeschrijving. Het merendeel van de professionals is niet op de hoogte van de aanscherping van de meldcode.

Jeugdhulp

De respondenten uit de sector jeugdhulp hebben bijna allemaal de afgelopen drie jaar een training gehad over huiselijk geweld of kindermishandeling. Dit zijn vooral trainingen over het signaleren van geweld en het gebruik van de meldcode, maar ook nog relatief veel trainingen over het registreren in de verwijzindex en over de omgang met vertrouwelijk gegevens. Daarnaast is een belangrijke manier om het gebruik te bevorderen het onderwerp aan de orde brengen tijdens regulier overleg. Ook een aandachtsfunctionaris wordt, net als in andere sectoren, hoog gewaardeerd. In de jeugdhulp is de meldcode vooral onderdeel van het werkproces doordat elke professional getraind is om deze te gebruiken en doordat de stappen in een werkbeschrijving staan. De helft van de professionals uit deze sector is op de hoogte van de aanscherping.

Justitie

Respondenten uit deze sector hebben de afgelopen jaren vrijwel allemaal een training gekregen over huiselijk geweld en kindermishandeling en beoordelen deze als positief. De belangrijkste manieren waarop de meldcode nu geborgd is, zijn volgens de respondenten de aandachtsfunctionaris, trainingen om signalen te herkennen en trainingen om de meldcode te gebruiken. De sector heeft in de organisaties relatief veel trainingen over specifiek geweld en de kindcheck. In de justitiële sector is de meldcode beperkt terug te zien in de werkbeschrijvingen, maar worden trainingen veel ingezet als middel om de meldcode in de werkprocessen te brengen. Daarnaast is de meldcode meer dan gemiddeld geborgd doordat deze in een elektronisch systeem is verwerkt.

6 ■ Resultaten in perspectief

In dit hoofdstuk zetten we de enquêteresultaten in perspectief. We hebben ervaringen verzameld van meer dan 100 professionals uit alle sectoren die aan het woord zijn gekomen in focusgroepen en diepte-interviews. De rijke beschrijvingen van hun ervaringen bieden diepgang en betekenis aan de enquêteresultaten. De ervaringen van professionals vormen een gevarieerd beeld, zeker tussen sectoren en beroepsgroepen zijn de verschillen soms groot. De onderwerpen die naar voren komen in de focusgroepen hebben we onderverdeeld in drie thema's: "Je veilig voelen", "Een continu proces" en "Elkaar kunnen vinden", zoals hieronder weergegeven. De ervaringen van professionals zullen in onderstaande volgorde aan bod komen.

RESULTATEN IN PERSPECTIEF					
6.1	<i>Je veilig voelen (gebruik meldcode)</i>	HANDELINGS- VERLEGENHEID	PRIVACY	MELDCULTUUR	VEILIGHEID
6.2	<i>Een continu proces (implementatie en borging)</i>	BEKENDHEID	ORGANISATIE DNA	OPLEIDING	CAPACITEIT
6.3	<i>Elkaar kunnen vinden (keten samenwerking)</i>	SAMENWERKING TUSSEN PARTNERORGANISATIES		VEILIG THUIS BELEID EN SAMENWERKING	

6.1 JE VEILIG VOELEN

Achtereenvolgens gaan we in op de thematiek van handelingsverlegenheid, privacy, meldcultuur en (fysieke) veiligheid.

Handelingsverlegenheid

Professionals uit de focusgroepen herkennen dat de meldcode steun en structuur biedt. Het grootste obstakel echter, in het gebruik, erkennen professionals in het concept handelingsverlegenheid. Handelingsverlegenheid uit zich bij het gebruik van de meldcode op verschillende manieren. Ten eerste herkennen professionals dat de meldcode om een zwaar en

ingrijpend onderwerp gaat, namelijk huiselijk geweld. In een focusgroep merkt een professional op “dat je het niet wil zien; dat je niet wil toegeven dat er zo iets verschrikkelijks plaatsvindt”. Dit wordt door professionals voornamelijk herkend in verband met “herkennen”, het “durven bespreken” en “leren documenteren van signalen” van huiselijk geweld nog voordat er een confrontatie plaatsvindt met de cliënt.

Van ervaren professionals in de jeugdhulp of geestelijke gezondheidszorg horen we dat bij het signaleren van vage verwondingen of tekenen van verwaarlozing altijd vragen worden gesteld over de oorzaak hiervan. “Wanneer ik blauwe plekken zie dan wil ik toch even weten wat de cliënt daarvan maakt. Ik vraag er automatisch naar want dat hoort bij mijn werk”. We leren dat wat voor de een dus “bij het werk hoort” voor de ander onbekend en niet vanzelfsprekend is.

Een volgend belangrijke onderwerp omtrent handelingsverlegenheid is de vertrouwensrelatie tussen professional en cliënt of kind. Professionals herkennen de kwetsbaarheid van de vertrouwensrelatie, zo vertelt iemand in de focusgroep: “Je wil soms het gesprek niet aangaan omdat je bang bent dat de ouders het kind van school halen en je helemaal geen zicht meer hebt op het gezin.” Hoewel het afwachten van de situatie in dit geval misschien gegrond is, herkennen veel professionals dat gesprekst rainingen en coaching helpen om de vertrouwensrelatie als een kans in plaats van belemmering te ervaren.

Professionals in de focusgroepen geven aan weleens een training te hebben gevolgd, maar de informatie is weggezaakt en de gespreksvaardigheden niet zijn bijgespijkerd. Om bij te sturen op dit thema dragen professionals aan om herhaaldelijke training aan te bieden zodat er een blijvende investering plaatsvindt onder nieuwe zowel als ervaren professionals. Want, zo (h)erkennen professionals “juist ervaren professionals krijgen soms een vertekend beeld van geweldssituaties, omdat ze er al zo veel hebben meegemaakt”.

Tot slot noemen professionals dat er bijgestuurd moet worden om de besprekingscultuur onder collega's, in vergaderingen of casuïstiekbesprekingen structureel meer over veiligheid te laten gaan. Dit is in lang niet alle organisaties het geval, leren we. Het doel is dat het in iemands dagelijks werk normaler wordt om geweld te signaleren. Daarnaast willen professionals gesteund of geholpen worden bij het aangaan van een gesprek want, zo zegt een professional, “ik heb de moed om te melden of om het gesprek aan te gaan omdat mijn team achter me staat”.

*“Snel klaarstaan met een oordeel of conclusie is soms schadelijker dan afwachtend zijn. Dit noemen wij ‘handelingsonhandigheid’. Door de zwaarte van het onderwerp raken professionals in paniek en reageren te snel. Op die manier veroordeelt je de dader, terwijl het oplossen van huiselijk geweld meer is dan een slachtoffer en dader aanwijzen. Je veroordeelt iemands gedrag en niet de persoon. Hoewel bijvoorbeeld een ouder zelf dader is, zijn het wel de ouders die de situatie moeten oplossen. Uithuisplaatsen is echt een allerlaatste redmiddel”
- Professional uit focusgroep jeugdhulp*

Privacy

“De privacywetgeving is niet in het belang van het kind” zo wordt in de focusgroep kinderopvang samengevat door een professional. Professionals in andere sectoren herkennen dit beeld rond privacywetgeving (inclusief Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)). Ondanks dat het juridisch gezien misschien mogelijk is om informatie te delen tussen ketenpartners, is dit in de praktijk niet het geval, horen we van een groot deel van de professionals. “Wanneer informatie niet gedeeld wordt weten we niet goed de situatie van een gezin in te schatten, we hebben die informatie gewoon nodig om ons werk te kunnen doen” horen we in de jeugdhulp. Ook horen we dat bij een adviesvraag aan Veilig Thuis deze niet alle informatie over een gezin

“In onze organisatie zien we de nieuwe privacywet als kans. Een kans om transparanter te zijn met cliënten en daardoor juist de vertrouwensrelatie te versterken.”
- Professional uit focusgroep gezondheidszorg

mag of wil delen, terwijl professionals bij Veilig Thuis juist ervaren dat ze niet genoeg informatie vanuit de sectoren krijgen wanneer ze willen controleren of de hulpverlening goed verloopt.

Een ander perspectief is dat privacywetgeving, los van de inhoud van de wet, direct weerstand oproept bij professionals. “Het is misschien niet terecht, maar bij privacywetgeving denken we meteen pffff dat óók nog”.

Wanneer we in de focusgroepen inhoudelijk op de wet, en specifiek op de AVG, ingaan, blijkt er onduidelijkheid en onbekendheid te bestaan over wat deze precies inhoudt. We leren dus dat er te weinig kennis is over privacywetgeving en te weinig kunde over de manier waarop gegevens dan wél uitgewisseld kunnen worden.

Het gevoel van professionals is dat er meer samengewerkt moet worden op het gebied van gegevensuitwisseling, nu wordt er teveel tegengewerkt. Multidisciplinair overleg is daar een instrument voor. Een andere bijsturingsoptie is voorlichting over de privacywet. Centraal daarbij moet staan: wat betekent de wet voor iedere beroepsgroep en hoe kan er meer informatie worden uitgewisseld? Zo vertelt iemand: “We hebben een fantastische juriste in huis gehaald en die heeft precies uitgelegd wat je wel en niet kan doen”.

“Wanneer een cliënt je zorgen over hun thuissituatie niet deelt, dan wil je die informatie toch kwijt aan je partners. Dat kan in zo’n geval niet want deze cliënt gaat daar nooit toestemming voor geven. Wat dan?”
- Professional uit focusgroep zorg

“Ik weet precies wat ik moet zeggen, en tegen wie, om informatie los te krijgen. Daar heb ik jaren aan ervaring voor nodig gehad! Collega’s, vooral nieuwe collega’s, maken geen schijn van kans om bijvoorbeeld bij de ggz gegevens van een ouder op te vragen. Ja, je moet het zo aandikken en inkleuren dat ze overstag gaan. En vooral blijven bellen.”
- Professional uit focusgroep ma. ondersteuning

Meldcultuur

Professionals (h)erkennen dat de adviesfunctie van Veilig Thuis goed werkt. Ook vragen professionals graag advies bij collega's of bij een aandachtsfunctionaris. Toch wordt er een gemis ervaren wanneer het gaat om de bespreekcultuur rondom vermoedens en signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en het doen van een melding. "Wanneer is iets geweld?" merkt iemand op. Er volgt een uitgebreid gesprek over "normen en waarden in de opvoeding" en in een andere focusgroep beschrijft iemand het als een "cultuurverschil over de betekenis van veiligheid die verschilt van persoon tot persoon" en "wat voor de een corrigerende tik is, is voor de ander geweld". Ook cultuurverschillen langs religieuze lijnen of langs landsgrenzen worden genoemd.

Openheid over normen en waarden zijn niet alleen belangrijk om met de cliënt in een veilige en vertrouwde omgeving te werken, vinden professionals, het is even belangrijk om het binnen je organisatie te kunnen bespreken. "Geweld is taboe", noemt een professional de meldcultuur, "iedereen heeft wel zijn of haar persoonlijke ervaringen met geweld, maar wat dat voor jou

"Ik weet niet of ik nog zal melden. Ik heb meegemaakt dat een cliënt me, na mijn melding, bedreigd heeft. Ja, hij weet ook wel dat die melding van mij komt, van wie anders? Ik was zijn hulpverlener. Dat was verschrikkelijk. Ik heb aangifte bij de politie gedaan, maar dat kon niet anoniem. Ik zou nooit meer mijn eigen veiligheid en dat van mijn gezin op het spel zitten om een melding te kunnen doen."
- Professional uit focusgroep gezondheidszorg

betekent wordt niet besproken, alsof ergens in een boekje staat wat geweld is, terwijl de betekenis niet vaststaat en ook door de jaren heen verandert". We leren dus dat er een gebrek is aan een veilige werkomgeving waar vragen en bevestigingen over geweld en veiligheid gesteld kunnen worden.

Daarnaast heeft een deel van de professionals persoonlijke ervaringen met geweld die zij niet altijd kwijt kunnen bij collega's of leidinggevendenden. Dit bemoeilijkt het signaleren van geweld bij hun cliënten. Zo vertelt iemand persoonlijk ervaringen te hebben met misbruik, in haar beroepsgroep fysiotherapie is er echter geen intervisie of supervisie waar ze haar ervaringen hierover in veiligheid kan delen. Dit belemmert het doen van een melding omdat het gesprek met een ander aangaan een persoonlijke strijd wordt. Een vertrouwenspersoon kan dus een belangrijke rol vervullen, maar we horen ook van professionals dat een gesprek met een vertrouwenspersoon niet altijd het antwoord is, er moet iets mee gedaan worden om een veilige werkomgeving te creëren. We leren dat in bepaalde beroepsgroepen meer aandacht nodig is, niet alleen voor het gesprek met cliënten, maar ook voor het bespreken van veiligheid en geweld onder professionals. Het delen van ervaringen, leren en steun zoeken bij elkaar als bij is een punt waar bijgestuurd kan worden.

Veiligheid

In de focusgroep (jeugd)gezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening en jeugdhulp wordt herkend dat veiligheid van de hulpverlener erg belangrijk is als het gaat om

de aanpak van huiselijk geweld. Dit gevoel zit heel hoog, zowel bij hulpverleners die te dicht bij een onveilige situatie staan als bij ervaringsdeskundigen die zelf huiselijk geweld hebben meegemaakt en nu situaties van huiselijk geweld moeten behandelen, maar zich niet in een

"In het onderwijs is men zelfs verlegen om mij (schoolmaatschappelijk werker) in te schakelen terwijl dit mijn werk is, kom naar me toe voor advies!"
- Professional uit focusgroep onderwijs

veilige omgeving voelen om dat te doen. Zo noemt iemand in de jeugdhulp "er gaan standaard twee personen op huisbezoek wanneer iemand zich onveilig voelt" en een ander noemt "de veiligheid van onze hulpverleners wordt besproken in vergaderingen".

We leren dat ook eigen veiligheid belangrijk kan zijn. Het thema eigen veiligheid is breed herkend. Uit angst voor eigen veiligheid wordt er niet (op tijd) gemeld. Het is nodig dat er meer aandacht is voor de veiligheid van professionals en dat men gesteund wordt door een team en het management van de organisatie, zo komt uit de focusgroepen naar voren.

Ten slotte komt naar voren uit de focusgroepen dat, wanneer het gaat over eigen veiligheid, er onduidelijkheid is over anonieme aangifte bij de politie. De politie zelf lijkt hier niet altijd van op de hoogte of aan mee te willen werken. Daarnaast hebben professionals de ervaring dat bij anonieme aangifte maar zo beperkte gegevens opgenomen kunnen worden, dat de politie weinig grond heeft om tot actie over te mogen gaan. Om bij te sturen moet er dus meer aandacht komen voor anonieme aangifte. Ook kan een melding bij Veilig Thuis vanuit de manager van een organisatie worden gedaan om de melder steun en veiligheid te bieden. Daarnaast is er een veilige cultuur nodig waarin professionals hun persoonlijke en professionele ervaringen over geweld kunnen delen. Want pas wanneer de organisatie veilig is, kunnen de medewerkers ook de veiligheid bieden aan cliënten. Dit kan versterkt worden door veiligheid een vast onderdeel te maken van casuïstiekbespreking of regulier overleg en door intensiever te werken aan intervisie en supervisie.

6.2 CONTINU PROCES

Het borgen en implementeren van de meldcode is een continu proces zo geven de professionals aan. Issues die daarbij voor hen eruit springen zijn: de bekendheid met de meldcode, de aandacht ervoor in de organisatie, de opleiding en de capaciteit.

Bekendheid

Vooraf in de gezondheidszorg, de kinderopvang en het onderwijs herkent een aanzienlijk deel van de professionals dat er niet met de meldcode gewerkt wordt omdat men er niet (goed genoeg) mee bekend is. Iemand vraagt zich af hoe het zal gaan na 1 januari 2019: "wanneer nu al niemand weet wat de meldcode inhoudt, hoe gaat dat dan na de aanscherping?" dit blijft een

"Ik schrik van hoe weinig mensen afweten van en werken met de kindcheck."
- Professional uit focusgroep gezondheidszorg

open vraag waar professionals geen antwoord op hebben "het is afwachten". Het is voor sommige professionals dus onwennig en onbekend om onveilige thuissituaties te signaleren en te onderzoeken. Zo noemen professionals in de kinderopvang en in delen van de gezondheidszorg, zoals fysiotherapie en

verloskunde, dat men zich niet gemachtigd voelt 'achter de voordeur' van een gezin te kijken. Een professional uit de verloskunde herhaalt een veelgenoemde verwondering bij collega's wanneer ze hen adviseert om door te vragen bij het herkennen van vage verwondingen of tekenen van verwaarlozing: "oh! Mag ik dat vragen? Mag ik zulke persoonlijke vragen stellen?! Maar dat is toch je opdringen in iemands persoonlijke leven?" We leren dus dat er in bepaalde groepen te weinig bekendheid is met het werken met de meldcode. Hierbij kan men tevens denken aan beroepen als diëtisten, tandartsen, thuiszorg en in bepaalde mate huisartsen.

In de sectoren en beroepsgroepen die hulp of zorg verlenen is het werken met de meldcode wel

*"Er zijn bewustwordingsprojecten nodig voor ouders én leraren over de rechten van het kind. Het kind heeft recht op veiligheid, daar moeten alle organisaties verantwoordelijkheid voor nemen."
- Professional uit focusgroep onderwijs*

bekend. Ook in ziekenhuizen geven professionals aan dat er standaard protocollen zijn die door iedereen gebruikt worden wanneer er lichamelijke of geestelijke 'onregelmatigheden' herkend worden. Hoewel professionals in de sectoren jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening, justitie en een deel van de gezondheidszorg bekend zijn met de meldcode, vraagt men zich af wat voor toegevoegde waarde de meldcode, de aanscherping en het afwegingskader voor hen heeft. Een professional uit justitie zegt bijvoorbeeld "kinderbescherming is ons werk en eigenlijk waren de stappen van de meldcode al geïntegreerd in onze werkwijze voordat de meldcode bestond". Toch zou deze professional uit de justitiële sector graag binnen haar beroepsgroep meer aandacht zien voor de meldcode om te onderzoeken wat zij eraan hebben. Een andere professional merkt op dat er "een paradox bestaat tussen sectoren die bekend zijn met de meldcode, maar er niet veel aan hebben en sectoren die niet bekend zijn met de meldcode terwijl zij er juist veel aan zouden hebben."

Er kan bijgestuurd worden op de implementatie van de nieuwe afwegingskaders. Op die manier kunnen organisaties aan de ene kant overwegen welke meerwaarde de meldcode voor hen heeft en wordt aan de andere kant de meldcode bekend bij alle soorten beroepsgroepen, ook bij tandartsen en verloskundigen. Daarnaast kan er bijgestuurd worden door informatie te verspreiden over de kindcheck en het verband te leggen tussen de kindcheck en de meldcode. Professionals in de kinderopvang, de voornamelijk fysieke gezondheidszorg, de thuiszorg en in het onderwijs geven aan dat er een flinke investering nodig is in het informeren van professionals over de aanscherping van de meldcode. Wanneer zij nu al niet werken met de meldcode is er een risico op, wat een professional uit de gezondheidszorg noemt: "dan wordt de aanscherping te veel."

[professional Veilig Thuis]: "we krijgen nauwelijks tot geen meldingen binnen in relatie tot de kindcheck. Ik betwijfel of iemand hiervan af weet."

Organisatie DNA

“Er is meer aandacht nodig voor de rechten van het kind”. Opvallend genoeg was dit geen onderdeel van de enquête, maar kwam in de meeste focusgroepen het onderwerp naar boven over de rechten van het kind. Er is in dit kader een tweedeling zichtbaar tussen hulpverlenende en niet-hulpverlenende beroepsgroepen. In de eerstgenoemde, de jeugdhulp, geestelijke gezondheidszorg en maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening, is er vanuit professionals vraag naar meer aandacht voor “stap 0” namelijk “luisteren naar het kind zonder meteen actie te ondernemen, eerst zien, horen, er zijn voor iemand, erkenning geven”. Dat hier, zelfs in de hulpverlening, te weinig kennis en kunde over is ligt volgens professionals bij “te weinig aandacht voor veiligheid.” Een andere professional noemt “dat veiligheid niet centraal staat” en in een andere focusgroep komt naar voren dat “veiligheid geen doel is”. Dit lijkt vreemd, maar het is een klassiek geval van “door de bomen het bos niet meer zien” hoewel veiligheid volgens de professionals “voorwaardelijk is aan dingen zoals onderwijs of ziekteherstel”.

In het onderwijs, kinderopvang en eerstelijnszorg is er vanuit professionals vraag naar manieren om (kind)veiligheid te integreren in hun algemene werkwijze en aandachtspunten binnen de organisatie. Aan de ene kant noemen professionals in het onderwijs dat het niet hun taak is om hulp te verlenen, maar aan de andere kant is er ook weinig kennis en kunde over kindveiligheid en de rechten van het kind. Ook in wijkteams wordt genoemd dat er meer gedaan moet worden om de rechten van het kind bekender te maken binnen wijken en bij risicogezinnen. In de kinderopvang en jeugdhulp worden eveneens ideeën aangedragen voor “preventie waarmee (aanstaande) ouders meer leren over welke rechten hun kinderen hebben en hoe ze die kunnen verzorgen”. Kindveiligheid zou een standaard onderdeel van casuïstiekbespreking moeten zijn. Daarnaast is er meer aandacht nodig in de vorm van informatie of trainingen voor speciale vormen van huiselijk geweld namelijk eerdergerelateerd geweld, huwelijksdwang of achterlating en financiële uitbuiting (vooral bij ouderen).

*“In de thuiszorg heeft niemand aandacht voor veiligheid. Professionals zouden hiervan doordrongen moeten zijn. Dat zou ik willen.”
- Professional uit focusgroep gezondheidszorg*

Opleiding

Professionals uit de focusgroepen onderschrijven het belang van scholing, voornamelijk het herhalen van trainingen wordt genoemd. “Het zit in het inwerkprogramma, maar daarna heb ik nooit meer een training over huiselijk geweld gevolgd” is een veelgehoorde uitspraak. Er worden positieve ervaringen gedeeld over puntensystemen, waarbij professionals op thema’s zoals huiselijk geweld, ieder jaar trainingspunten moeten halen. Professionals vertellen dat ze graag meer trainingen willen, vooral op het gebied van gesprekst raining. In de jeugdhulp wordt genoemd dat het werkt wanneer ervaren professionals hun ervaringen delen en er

*“Als oudere professional, ervaren in het vak, zie ik dat veel jonge collega’s worstelen met het gesprek. Als ze naar mij toe komen om te vragen of ik het wil doen dan maak ik een afspraak met ze en geef ik coaching hoe ze zelf het gesprek kunnen voeren.”
- Professional uit focusgroep maatschappelijke ond.*

samen geoefend wordt. In de kinderopvang en in het onderwijs is naast gesprekstraining ook behoefte aan trainen in signaleren en in de maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector noemen professionals het leren “objectief vastleggen van de signalen van huiselijk geweld”. Als kanttekening noemt een professional “trainen, trainen, we trainen een heleboel, maar het moet ook ergens in ingebed zijn”. Andere professionals (h)erkennen dat er te makkelijk wordt omgegaan met “een training hier en een training daar” zonder dat er een “visie is waar we naartoe groeien”.

“Bekendheid” noemt iemand “is gelijk aan kennis”. Wat wordt bedoelt is dat een gebrek aan bekendheid over de stappen van de meldcode tot gevolg heeft dat er te weinig kennis en kunde is. Wanneer je te weinig kunde in huis hebt, moet je daar eerst bewust van zijn voordat je op zoek kunt gaan naar bijscholing. Professionals noemen dat ze zich zorgen maken over de aanscherping van de meldcode omdat er eerst meer kennis nodig is voordat iets aangescherpt kan worden.

In het onderwijs komt de groep tot de conclusie dat “er op alle scholen goed getrainde aandachtsfunctionarissen moeten zijn” waar nu een gebrek aan is. “Een aandachtsfunctionaris coacht collega’s in het signaleren van huiselijk geweld en het voeren van een gesprek”. Er ligt hier een rol voor schoolbesturen, geven de professionals aan. Ook andere sectoren noemen het belang van een aandachtsfunctionaris die vooral ook goed getraind is en bekend binnen de organisatie.

Capaciteit

Tijdsdruk wordt breed herkend door de professionals uit de focusgroepen. Professionals noemen dat wachtlijsten in de jeugdhulp en bij Veilig Thuis zo lang zijn dat de situatie van het gezin op het spel staat. In de jeugdhulp zelf zijn professionals gewend aan de wachtlijsten. Zo zegt iemand: “soms vind ik het wel mooi dat iemand dan een tijd op de wachtlijst staat en er dan opeens vanaf is, dan is het probleem gewoon binnen het gezin zelf opgelost”. Bij crisissituaties hebben de professionals binnen de jeugdhulp het idee dat ze er wel bovenop zitten: “ons crisisprotocol werkt heel goed” noemt iemand en aan ander zegt “wanneer je aan de eisen voor

spoedgeval voldoet wordt je binnen 24 uur geholpen”.

Ook bij Veilig Thuis zeggen professionals te focussen op speciale gevallen: “de wachtlijsten zijn zo lang dat we tegen alle andere dingen, zoals informatiebijeenkomsten, ‘nee’ moeten zeggen”.

*“Vorig jaar hebben we bij Veilig Thuis twee keer een wachtlijstenrally gehouden. We hebben daarna ongeveer twee weken rond de 0 gestaan voordat de wachtlijst weer omhoog schoot naar 100.”
– Professional uit focusgroep Veilig Thuis*

Volgens de professionals leiden wachtlijsten tot onrust bij cliënten en “in het ergste geval raakt de cliënt uit beeld en missen we de boot”. Sector breed worden er dan ook opmerkingen gemaakt als “er is een veel te hoge werkdruk, ja, we hebben allemaal onze maniertjes om hiermee om te gaan, maar dat is wel gewoon hoe het zit”. Tot slot ervaren professionals dat er een hoog verloop is in personeel. Als oorzaak wordt in

verschillende sectoren “reorganisaties”, “aanbestedingstrajecten” en “veel verandering van taken binnen en tussen organisaties” genoemd. Ook financiële prikkels, vooral in de kinderopvang en bij Veilig Thuis, worden genoemd als bijsturingspunten om goed personeel aan zich te binden. Sector breed wordt het capaciteitsprobleem en de financiering daarvan op de agenda gezet.

[professional Veilig Thuis] “We weten niet goed wat we moeten verwachten van de aanscherping. Aan de ene kant denk je dat er een tsunami aan meldingen komt, al hoop ik het niet, maar aan de andere kant vrees ik dat onze extra monitoringstaken meer werk zullen kosten dan dat er veel werk komt door nieuwe meldingen, omdat ze misschien niet gaan komen.”

6.3 ELKAAR WETEN TE VINDEN

Een alleenstaande moeder verliest haar baan en wordt langdurig werkloos. Ze heeft een betalingsachterstand en raakt in de schulden. Haar oudste kind trekt steeds meer op met wat zij ziet als 'verkeerde vrienden' en haar jongste kind heeft nachtmerries waardoor de moeder slecht slaapt. Op een avond escaleert de situatie en wordt de moeder agressief naar een van haar kinderen. Een buurvrouw trekt aan de bel en het gezin belandt bij de hulpverlening.

Bovenstaande is een schets van een gezin waar huiselijk geweld voorkomt. Iedere professional herkent direct dat er meerdere organisaties regelmatig betrokken zijn bij dit gezin. De kinderopvang voor het jongste kind, de school van het oudere kind, de schuldhulpverlening voor de moeder en jeugdhulp voor het hele gezin. Om nog maar niet te spreken van de muziekdocent van het oudste kind, de zwemdocent van het jongste en de huisarts van de moeder. Vanzelfsprekend is samenwerking tussen deze organisaties van belang om het gezin te helpen naar een veilig leven samen. Hoe ervaren professionals de samenwerking in de keten bij het doorlopen van de meldcode? Achtereenvolgens worden besproken de samenwerking tussen partnerorganisatie en Veilig Thuis: beleid en samenwerking.

[Bij de vraag of er sprake is van 1 kind 1 plan wordt er gelachen] "Er is geen sprake van 1 gezin 1 plan omdat zelfs ik, als ervaren professionals, soms niet meer weet waar ik heen moet bellen. Eerst bel ik naar de één en hoor 'nee, hier moet je niet zijn je moet daar zijn'. Dan bel ik naar de ander 'nee, wij doen geen nieuwe aanmeldingen meer' en ga zo maar door. Dit kost tijd en is frustrerend."
- Professional uit focusgroep jeugdhulp

Samenwerking tussen partnerorganisaties

Wanneer het gaat om samenwerking tussen partnerorganisaties, hebben professionals de behoefte om samen, meer dan nu het geval is, "om het kind heen te staan" en de veiligheid van cliënten en kinderen te waarborgen. Daarbij speelt de "decentralisatie", "reorganisatie" en de "aanbestedingen", een rol. Er wordt genoemd dat de hulpverlening versnipperd is en in de jeugdhulp noemen professionals dat aanmeldingsprocedures van een cliënt bij partner-/zorginstanties zelfs voor ervaren professionals soms onmogelijk zijn.

We leren dat er behoefte is aan positieve samenwerking tussen partnerorganisaties zodat er sector-overstijgend wordt gewerkt zoals tussen collega's. "We zouden het gevoel willen hebben collega's te zijn met andere organisaties, niet uitruilpartners". Belemmerende

"Wij werken met multi-probleemgezinnen. Die moeten dus allemaal gemeld worden bij Veilig Thuis na de aanscherping. Ik zie daar een groot probleem aangezien ze bij Veilig Thuis nu al veel te weinig capaciteit hebben. En wij zijn niet de enige die meer gaan melden. Kijk naar de wijkteams, daar gaat ook een stroom aan meldingen van binnenkomen."
- Professional uit focusgroep jeugdhulp

factoren voor zulke samenwerking zijn de versnipperde hulpverlening met veelheid en veelzijdigheid aan procedures, korte inkooptrajecten. Daarnaast “voelen sommige sectoren niet dat ze ook verantwoordelijk zijn voor kindveiligheid” terwijl je niet een kind zo maar “bij de hulpverlening aanmeldt en dan wel ziet of het goed komt”. We lopen dus het risico dat er geen gezamenlijk verantwoordelijkheidsgevoel in de keten ontstaat, maar in plaats daarvan onduidelijkheid overheerst.

Er is behoefte om bij te sturen op een intensivering van multidisciplinair overleg. Zo noemen professionals dat zij zeer positieve ervaringen hebben met een “kenniskring”, “overstijgende lunch” en andere wekelijkse of maandelijkse multidisciplinaire overleggen. Dit soort multidisciplinariteit is echter bij lang niet alle organisaties vanzelfsprekend.

Veilig Thuis: beleid en samenwerking

Professionals vinden dat de adviesfunctie van Veilig Thuis goed werkt. Veilig Thuis is goed bereikbaar voor advies en er wordt tijd en aandacht besteed aan een case. Bij stap 5 herkennen professionals echter dat er vaker zelf hulp wordt ingeschakeld dan dat er een melding wordt gedaan bij Veilig Thuis. “Omdat ik weet dat er lange wachtlijsten zijn bij Veilig Thuis ga ik daar niet melden, maar zoek ik zelf hulp”. Ook is dit het gevolg van negatieve ervaringen met of een negatief beeld over de samenwerking met Veilig Thuis. Imagovorming van Veilig Thuis komt geregeld aan bod in de focusgroepen: “ook al hebben mensen positieve ervaringen met Veilig Thuis, de negatieve ervaringen blijven hangen op de werkvloer”. Helaas spelen negatieve ervaringen ook de boventoon in de focusgroepen over Veilig Thuis, zo noemt iemand “er is weinig vertrouwen in Veilig Thuis want we horen niets over hun proces, je weet niet eens of er überhaupt wel een proces plaatsvindt”. Professionals noemen dit vooral een gebrek aan “verwachtingsmanagement”. Professionals in iedere focusgroep vragen zich af “wat is de rol van Veilig Thuis? Wat doen ze wel en wat niet?” Professionals missen daarnaast de terugkoppeling.

Volgens professionals is dit simpel op te lossen. Bespreek de verwachtingen in een telefoongesprek, zorg voor een vast contactpersoon en investeer in persoonlijk contact zoals informatiebijeenkomsten waarbij Veilig Thuis langskomt bij organisaties. Hier horen we ook positieve ervaringen over, met name uit het onderwijs, zoals “bij ons is Veilig Thuis langsgesproken en hebben ze hun werkwijze precies uitgelegd” of “bij ons zitten ze altijd bij het maandelijks overleg”. In het primair onderwijs is ook de terugkoppelingservaring van Veilig Thuis positief, ze zijn op de hoogte van de drukte bij Veilig Thuis en blijven regelmatig met elkaar in contact. Ook noemen professionals met positieve ervaringen “ik loop gewoon even langs bij Veilig Thuis en dan worden mijn vragen beantwoord”.

Professionals van Veilig Thuis missen juist een proactieve houding in de samenwerking met sectoren. “We weten dat er veel werk aan de winkel is” zegt een professional van Veilig Thuis, “maar als er onduidelijkheid is staan we altijd open voor het gesprek dus in zo’n geval moeten professionals ons gewoon even bellen. Ook hoort Veilig Thuis graag feedback zodat ze hun imago kunnen verbeteren en beter kunnen voldoen aan de verwachtingen van de sectoren.

“Wanneer we weten wat hun verwachtingen zijn, kunnen we ook beter uitleggen op welke manier we daar wel of niet aan kunnen voldoen.”

Tot slot zien professionals verwarring ontstaan bij cliënten die tevens terugkoppeling en verwachtingsmanagement missen vanuit Veilig Thuis. Hierbij is het volgens sommigen in de focusgroep nodig dat Veilig Thuis vaker de telefoon oppakt om berichtgeving persoonlijk over te brengen in plaats van te communiceren per post.

6.4 ACCENTEN PER SECTOR

Bovenstaande thema's spelen allemaal voor alle sectoren, tenzij anders vermeld. Er zijn ook verschillen tussen de sectoren in de ervaringen met de meldcode. Hieronder worden de accenten per sector benoemd die uit de focusgroepen naar voren kwamen.

Gezondheidszorg

De zorg is een zeer diverse sector en bekendheid en gebruik van de meldcode verschilt sterk per beroepsgroep, geven de professionals aan. Bij bepaalde beroepsgroepen in de gezondheidszorg, zoals de fysiotherapie, thuiszorg en verloskundigen, is er nog heel weinig bekend over de meldcode en dat ook zij de plicht hebben om op signalen te letten. Ook tussen de fysieke en geestelijke gezondheidszorg zijn verschillen te zien: de eerstgenoemde beroepsgroepen werken vaker in een organisatie of praktijk waar het gebruik van de meldcode minder vanzelfsprekend is. Daarnaast is er bijvoorbeeld onder huisartsen een verschil tussen jonge en oudere professionals: jongere huisartsen hebben veel meer kennis dan de oudere, en bijscholing op dit onderwerp gebeurt op vrijwillige basis, waardoor dit afhankelijk is van de eigen interesse. Aandachtspunt is de eigen veiligheid voor zorgprofessionals die bij mensen thuis komen, zoals de thuiszorg. Verder wordt de samenwerking met Veilig Thuis en de Jeugdgezondheidszorg als slecht ervaren, omdat volgens professionals te weinig capaciteit door deze organisaties kan worden geleverd en er te weinig wordt teruggekoppeld. De oproep uit de sector is dat er meer tijd en geld nodig is voor herhaaldelijke kennisverwerving en training.

Onderwijs

Docenten geven aan dat zij moeite hebben om signalen te herkennen en vooral om op tijd aan de bel te trekken. Vooral jongere docenten en tijdelijke krachten ontbreekt het aan kennis en vaardigheden. Door een hoge werkdruk wordt te weinig gedaan met vermoedens, maar dit komt ook doordat voor het gesprek met ouders wordt teruggedeinsd. Veel scholen lijken bovendien protocollen en aandachtsfunctionarissen te missen, die de docenten juist tot steun kunnen zijn of het kunnen overnemen. Professionals geven aan dat ze voor het gesprek met ouders graag per organisatie iemand willen die hiervoor verantwoordelijk is, zoals inderdaad een aandachtsfunctionaris. Train deze goed en geef haar/hem de ruimte om tijd en aandacht te kunnen besteden aan kindveiligheid, is het advies van professionals. Schoolbesturen dienen voor aandachtsfunctionarissen en hun trainingen geld vrij te maken, geven de professionals

aan. Een knelpunt dat daarnaast speelt is dat het moeilijk is om op te schalen als er al zorg in het gezin aanwezig is: als docenten melden bij Veilig Thuis dan krijgen ze soms te horen dat er al hulp aanwezig is in het gezin, en wordt er geen extra inzet gepleegd. Wensen uit de sector zijn een vast contactpersoon per school bij Veilig Thuis, zodat de schoolpopulatie en achtergronden bekend zijn. Daarnaast wil het onderwijs kortere lijnen en betere samenwerking met andere instanties, want nu weet de sector vaak niet waar ze voor welke ondersteuning of hulp moeten aankloppen.

Kinderopvang

Aandachtspunten in de sector kinderopvang hebben te maken met een goede inbedding van de meldcode in de organisaties en de cultuur van de organisaties. De soms kleine organisaties missen de kennis en middelen om de meldcode goed te borgen en bijvoorbeeld goed op de hoogte te zijn van wet- en regelgeving. Subsidies zouden wenselijk zijn, geeft de kinderopvang aan. Het gesprek met ouders is lastig te voeren, omdat dit vaak aan het einde van de dag moet, terwijl pedagogisch medewerkers dan moe zijn. Suggestie wordt gedaan om dit gesprek in ieder geval met twee medewerkers te doen. Om de besprekscultuur te verbeteren is meer training en scholing nodig, bijvoorbeeld via e-learning of gesprekstraining. Professionals hebben daarnaast de ervaring dat de Veilig Thuis te weinig inzet kan leveren en (daardoor) trajecten te lang duren.

Maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening

De maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningsorganisaties is de afgelopen jaren veel in beweging geweest en hierdoor is het nog wat zoeken wat ieders rol is en wie welke verantwoordelijkheid heeft. Dit geldt met name voor de samenwerking met en in de wijkteams. Met nieuwe collega's voert de sector wel een professionaliseringsslag door. Toch is een knelpunt de beperkte vaardigheden om de meldcode professioneel te doorlopen, met objectieve verslaglegging en een gesprek met de ouders. Er is schroom om met kinderen te werken bij professionals die met volwassenen werken. De sector heeft een kritische houding naar Veilig Thuis, die samenwerking gaat nog niet altijd goed. De maatschappelijke ondersteuning en dienstverleningssector vraagt om een sterkere rol van de wijkteams, een grotere rol voor de ouderenadviseur voor ouderenmishandeling en meer manieren om laagdrempelig de rechten van het kind in wijk en buurt onder de aandacht te brengen. Bijvoorbeeld met een ambassadeur in de buurt.

Jeugdhulp

In de jeugdhulp hebben professionals relatief vaak te maken met huiselijk geweld of kindermishandeling en komen er vaak heftige situaties voor. Daarom is een aandachtspunt voor de sector zelf om eerst goed naar het kind te luisteren, goed te onderzoeken wat het beste voor het kind is, pas hulp in te schakelen wanneer dit met de ouders is besproken. Trainingen kunnen helpen om hierin te verbeteren. In het algemeen loopt de sector nog aan tegen de decentralisatie, waarbij het 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur nog te vaak niet het geval is. Ook waren er de afgelopen jaren kortlopende gemeentelijke aanbestedingen, die voor veel wisselingen bij cliënten zorgden. Daarnaast is de eigen veiligheid van de hulpverlener een aandachtspunt: daar

moet meer aandacht voor komen. De sector wil daarnaast graag een betere samenwerking met Veilig Thuis, de GGZ en scholen.

Justitie

De sector justitie geeft aan dat de bekendheid van de meldcode bij de jeugdbescherming en de reclassering nog te wensen over laat. Daarnaast is de implementatie niet goed geregeld, deze komt bijvoorbeeld niet in handboeken voor. De samenwerking met Veilig Thuis wordt als moeizaam ervaren: er is onduidelijkheid over de rol van Veilig Thuis en een slechte terugkoppeling maakt dat professionals minder vertrouwen krijgen in Veilig Thuis.

7 ■ Conclusies en aanbevelingen

In dit concluderende hoofdstuk beschouwt Public Result alle bevindingen: wat zien we als we alles bij elkaar optellen? Hoe ver staat het met de implementatie en borging en wat zijn de risico's in het licht van de aanscherping van de meldcode? Op basis daarvan geeft Public Result aanbevelingen, prioriteert deze, maar kijkt ook naar verschillen per sector. Daarbij baseren we ons op de uitkomsten van de enquête, de (h)erkenning in de focusgroepen en de interviews en de verbeterpunten die uit de verschillende onderzoekslijnen naar voren komen. Verdere research per sector en organisatie heeft in het kader van dit onderzoek niet plaatsgevonden. Voor zover het de aanbevelingen specifiek voor organisaties en sectoren betreft is het van belang dat deze bij de implementatie nader worden onderzocht en gespecificeerd. Maatwerk per organisatie in de uitvoering is daarbij van groot belang om aan te sluiten bij de diverse werkprocessen en diverse werkelijkheden in de verschillende organisaties.

7.1 BESCHOUWING

Hoofdvraag van dit evaluatieonderzoek was hoe de stand van zaken met betrekking tot de borging en implementatie van de meldcode in de zes sectoren in Haaglanden is. In het algemeen kan worden geconstateerd, dat minstens 70% van de geënquêteerde professionals werkt met de meldcode. We kunnen dus concluderen dat de implementatie en borging goed op gang is gekomen. We mogen ook veronderstellen dat dit een positief effect heeft gehad op het voorkomen van huiselijk geweld. Professionals ervaren het als een effectief instrument om structuur te brengen in de stappen van signalering tot en met escalatie waarbij een omgeving wordt gecreëerd van collegiale consultatie en er een mogelijkheid van professionele advisering wordt geboden (Veilig Thuis). Toch is er ruimte voor verbetering als we kijken naar het gebruik van de meldcode (nog niet voldoende dekkend), de belemmeringen in het gebruik en de implementatie en borging en de grote verschillen in de implementatiegraad per sector.

Vaart zit erin, continue toevoer van brandstof is nodig

We kunnen constateren dat het proces om een verplichte meldcode te implementeren in de sectoren volledig op gang gekomen is, 'de trein maakt vaart': vrijwel alle professionals blijken bekend met de meldcode en het grootste deel merkt dat de meldcode van toegevoegde waarde is en werkt ook volgens de meldcode. Om die vaart te houden is wel constante toevoer van brandstof nodig: training en voorlichting aan uitvoerende professionals, aandacht voor veiligheid bij bestuurders van organisaties en bij werkbeprekingen, zijn nodig om met de meldcode te blijven werken. Het is kortom een continu proces. Het is de vraag of alle betrokken organisaties het ook voldoende als een continu proces hebben geborgd of dat zaken als training nog teveel worden gezien als een éénmalige activiteit.

...en er is ruimte voor verbetering...

Het aantal meldingen bij Veilig Thuis is de afgelopen jaren toegenomen, en ook het aantal adviesvragen is gestegen. Professionals in de regio Haaglanden weten Veilig Thuis dus in steeds grotere getale te vinden. Of daarmee een groter aandeel van de gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gemeld valt te betwijfelen, omdat in de afgelopen jaren volgens onderzoek de prevalentie hiervan ook is toegenomen. Hoewel het grootste deel van de professionals tevreden lijkt over de werking en toegevoegde waarde van de meldcode, kan het streven wel zijn om de meldcode effectiever in te zetten. Daarbij geldt bovendien dat professionals uit de hulpverlenende sectoren, zoals tweedelijns (jeugd)zorg, justitie en maatschappelijke ondersteuning, de meerwaarde van de meldcode ter discussie stellen, omdat zij al met dergelijke protocollen werken en de meldcode weer iets extra's lijkt te zijn. Sectoren die niet de hulpverlening als primaire taak hebben, zoals onderwijs, kinderopvang, fysiotherapie en verloskunde, zien een sterkere meerwaarde.

Al met al is te stellen dat hoewel het proces op gang is gekomen, maar op sommige punten hapert het, waardoor 'de trein' vertraagt. Professionals hebben deze 'hick ups' benoemd, en deze zijn in het vorige hoofdstuk in tien thema's toegelicht. Hierin zijn wel verschillen tussen beroepsgroepen te zien, in de ene sector rijdt de 'trein' sneller dan in de andere. Een beroepsgroep als bijvoorbeeld de fysiotherapie heeft bij wijze van spreken net de 'eerste meters' afgelegd, terwijl een beroepsgroep als het speciaal onderwijs de meldcode al in het DNA lijkt te hebben zitten en met 'flinke vaart' voortgaat.

7.2 WAT BETEKENT DIT IN HET LICHT VAN DE AANSCHERPING VAN DE MELDCODE?

De aanscherping van de meldcode betekent dat 'de trein nog harder moet gaan rijden': er worden hogere eisen gesteld aan het proces door professionals te verplichten bij (vermoedens van) acuut of structureel geweld te melden bij Veilig Thuis. Met een afwegingskader per beroepsgroep wordt de inschatting van de ernst en het risico wel eenvoudiger gemaakt. Met dit afwegingskader is echter het hele proces nog niet op voldoende snelheid te krijgen, want de bestaande 'hick ups' zijn daarmee niet opgelost.

Kijk uit voor opstoppen in het proces...

Te verwachten is dat de aanscherping leidt tot opstoppen in het proces en dat een betere output (meer meldingen, vroegsignalering en handelingsverantwoordelijkheid) niet te realiseren is zonder aanpassingen.

Een veelgenoemde belemmering in het gebruik van de meldcode is bijvoorbeeld de vertrouwensrelatie met de cliënt: de helft van de professionals heeft dit in de enquête als belemmering aangegeven. Door deze belemmering ervaren professionals een drempel om het gesprek aan te gaan met de cliënt (stap 3). Professionals geven aan dat ze hierdoor soms langer dan eigenlijk goed is signalen verzamelen en intern overleggen of nog even afwachten, voordat ze hun vermoedens en vragen met de cliënt delen. Het tempo gaat op die manier uit het proces. Als die belemmering niet wordt aangepakt, kan er nog zoveel geoptimaliseerd

worden verderop in het proces (stap 4 en 5, waar de aanscherping zich op richt), maar een effectiever gebruik van de meldcode wordt er niet mee gerealiseerd.

Een andere veelgehoorde verwachte opstopping in het proces is de caseload voor de ketenpartners. Van het sociaal wijkteam tot en met de politie. Met name zijn er zorgen met betrekking tot de capaciteit van Veilig Thuis. De vrees is, dat door enkele van dit soort bottlenecks in het proces de hele aanscherping van de meldcode averij zal oplopen.

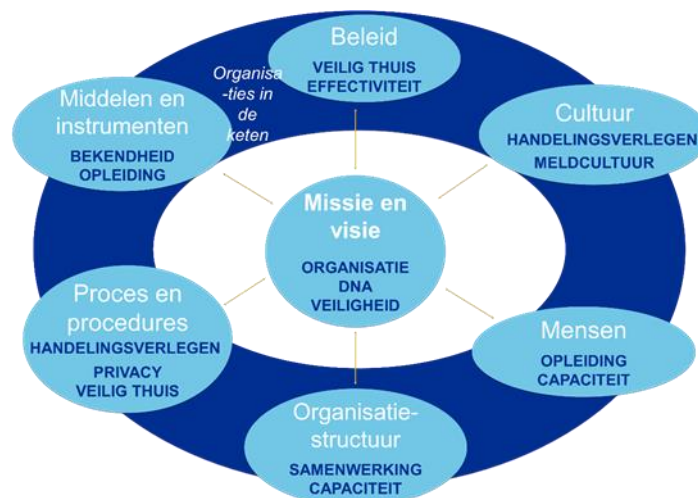
Zie de samenhang tussen belemmeringen

Daarom is het zeker in het licht van de aanscherping van de meldcode van belang om belemmeringen niet geïsoleerd aan te pakken, maar in samenhang met elkaar. Rond de invoering van de aanscherping zal veel extra aandacht uitgaan naar extra voorlichting over het afwegingskader, maar in deze periode zal ook de aandacht uit moeten blijven gaan voor verbeteringen op andere onderdelen van het proces.

7.3 WAAR TE BEGINNEN?

Ook al is het noodzakelijk om alle belemmeringen aan te pakken, toch valt er iets te zeggen over prioriteiten die gesteld moeten worden om te zorgen dat er geen grote opstoppingen ontstaan en de borging en implementatie zo snel mogelijk wordt verbeterd.

Behulpzaam hierbij is een analysekader waarbij in het licht van externe ontwikkelingen (de introductie van de meldcode) gekeken wordt naar verschillende aspecten van een organisatie: de missie en visie, beleid, cultuur, mensen, organisatiestructuur, proces en procedures en middelen en instrumenten. Het borgen en implementeren van de meldcode raakt namelijk alle facetten van een organisatie. Aanbevelingen voor betere borging en implementatie gaan dus ook over al deze facetten. De tien thema's uit de resultaten in perspectief zijn ook onder te verdelen naar deze facetten van een organisatie (zie bijgaand figuur).

Start bij het DNA van organisaties

In het centrum van een organisatie, staat de missie en visie ervan (zie analysekader). Om alle andere verbeteringen die een organisatie doorvoert effectief te laten zijn, dient in het DNA van de organisatie de veiligheid van de cliënt en van de professional terug te zien zijn. Als professionals bijvoorbeeld wel meer worden getraind, maar het in de organisatie niet is ingebed om het te hebben over veiligheid, signalen en vermoedens van mishandeling, zal een extra training weinig uitmaken. Er dient verder in de organisaties ruimte te zijn om twijfels te bespreken, collega's onderling elkaar te laten coachen en te bevragen. Bestuur en management van een organisatie dienen daarom aan te kunnen tonen op welke manieren zij veiligheid van cliënt en professional hebben geborgd. Professionals noemden onder andere de veiligheid van cliënten en omgeving als standaard onderwerp in casuïstiekbesprekingen en het werken aan bewustwording bij professionals en ouders over rechten van kinderen in sectoren waar hulpverlening niet het hoofddoel is, zoals het onderwijs en de kinderopvang. Als organisaties dit op orde hebben, kan de GGD bijvoorbeeld een keurmerk 'Veilige organisatie' afgeven.

Toegankelijk multidisciplinair overleg voor elke doel- en leeftijdsgroep

Een belemmering die op alle aspecten van een organisatie invloed heeft is een gebrekkige samenwerking met partners in de keten. Veel professionals weten niet met wie van de ketenpartners ze hun vermoedens, hun 'niet-pluisgevoel' kunnen bespreken en kunnen checken of de cliënt ook bij andere hulpverleners bekend is en hoe ze moeten escaleren, omdat ze de sociale kaart niet kennen van de omgeving van de cliënt of omdat ze het idee hebben dat ze vanwege beroepsgeheim hun vermoedens niet mogen delen. In de gemeente Den Haag ging het bijvoorbeeld in 2014 om 31 multidisciplinaire zorg- en overlegstructuren, die zich verhouden tot de individuele hulpverleners(organisaties) en de andere overlegstructuren. Elke hulpverlener zou moeten weten of eenvoudig moeten kunnen opzoeken bij welk multidisciplinair overleg hij/zij terecht kan met een 'niet-pluisgevoel'. Voor kinderen (0-18) zou dat in Den Haag bijvoorbeeld de jeugdteams van de Jeugdgezondheidszorg zijn, voor volwassenen (en ouderen) de sociale wijkzorgteams. Om professionals uit hun isolement te halen, dienen de interdisciplinaire overlegstructuren toegankelijk te zijn (overzicht in wie waarover gaat en hoe op te schalen en met laagdrempelige inbreng van casussen) en kan meer direct contact tussen ketenpartners georganiseerd te worden.

Tegelijk is het nodig dat professionals adequate kennis over gegevensuitwisseling en beroepsgeheim bij professionals hebben, zodat adequaat hulp kan worden verleend.

Mensen en middelen goed op niveau: continue training en voldoende capaciteit hulporganisaties en Veilig Thuis

Vervolgens is het zaak om op de goede manier te investeren in de mensen en middelen van organisaties, zodat beperkte kennis en vaardigheden rond de meldcode worden weggewerkt en de organisaties voldoende capaciteit hebben om adequaat te reageren op signalen.

Een veelgehoorde belemmering is de wachttijd voor hulpverlening en bij Veilig Thuis. Door de aanscherping van de meldcode zal deze belemmering alleen maar groter worden. Wachtlijsten bij hulpverleners in de keten en bij Veilig Thuis maken dat professionals langer dan goed is voor de cliënt het zelf proberen op te lossen, zonder dus gebruik te (kunnen) maken van de inzet van anderen.

Met de aanscherping van de meldcode is het de bedoeling dat Veilig Thuis een radarfunctie krijgt: Veilig Thuis met een goede informatiefunctie, die informatie uit signalen en meldingen combineert. Daar komt bij dat de 26 Veilig Thuis-organisaties informatie over eerdere meldingen met elkaar gaan delen vanaf 1 januari 2019⁷. Wil Veilig Thuis deze radarfunctie goed vervullen, is voldoende capaciteit van groot belang. De vraag hierbij is hoe een balans te vinden tussen een klantgericht en “lean” werkproces en “meer FTE’s” als oplossingsrichting voor het ervaren capaciteitsprobleem.

De professionals in de organisaties hebben er behoefte aan dat zij voldoende mensen en middelen hebben om de meldcode goed te kunnen doorlopen. Dit vraagt volgens de professionals om regelmaat en herhaling in trainingen. Ook kan continuïteit in kennis en vaardigheden binnen de organisatie beter geborgd worden als ingezet wordt op minder verloop van personeel en een grondige overdracht naar nieuwe werknemers. Informatievoorziening over de kindcheck, ontwikkelingen procedures en regelgeving, zoals de aanscherping van de meldcode, dient op maat te worden gesneden, omdat bekendheid sterk wisselt per beroepsgroep. Ook in de curricula van de desbetreffende opleidingen dient er meer aandacht te komen voor de meldcode. Ondanks dat hier landelijk aandacht voor is⁸, heeft het zin om als beroepsgroep hiervoor te lobbyen bij specifieke opleidingen in de regio.

Houd effectiviteit en langetermijndoelen scherp en meetbaar

Ten slotte is het zaak om de lange termijn in de gaten te houden en te monitoren wat de effectiviteit van ingezet beleid is. Met een dergelijke blik is het mogelijk om grip te krijgen op de factoren die invloed hebben op de effectiviteit van de meldcode.

In dat licht is het aan te raden om zowel voor de meldcode als voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling meetbare doelen te formuleren die in een bepaalde periode nagestreefd worden. Ultimo gaat bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling om een afname van gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Kan de regio daar een streefwaarde aan verbinden, zoals voor Den Haag gelijk aan het gemiddelde van de G4 en voor omliggende gemeenten gelijk aan het landelijke gemiddelde? Of is het niet erg dat Den Haag en de omliggende gemeenten ten opzichte van vergelijkbare steden/regio's hoog scoort, omdat het een logisch gevolg is van bevolkingskenmerken? Bij een betere borging en implementatie van de meldcode is een stijging van het aantal meldingen te verwachten. Welke streefwaarde kan daaraan worden verbonden?

⁷ Ministerie van Justitie en Veiligheid, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (april 2018) 'Geweld hoort nergens thuis; Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling'

⁸ idem

Ook voor organisaties in de sectoren is het van belang om meetbare doelen te formuleren rond veiligheid en de meldcode. Dit kan op het vlak van aantal adviesvragen of meldingen, maar voor organisaties kan ook gedacht worden aan herhaalde trainingen en coachingstrajecten. Daarnaast is het voor organisaties van belang om bij te houden hoe de meldcode door de eigen professionals wordt gebruikt, zodat bijsturing gericht kan plaatsvinden.

7.4 AANBEVELINGEN NAAR SECTOR

Uit de analyse in de vorige hoofdstukken blijkt dat er een grote gemene deler is bij de organisaties in verschillende sectoren als het gaat om de implementatie en borging van de meldcode. Desondanks zijn er volgens de uitkomsten van de enquête, de interviews en de discussies in de focusgroepen ook verschillen tussen de sectoren, en als het gaat om met name de gezondheidszorg ook tussen de verschillende beroepsgroepen in deze sector. Aanbevelingen per sector richten zich in de eerste plaats op de organisaties zelf en verder ook op de specifieke samenwerking met Veilig Thuis en andere ketenpartners. Maar als het gaat om scholing en voorlichting is er tevens een rol voor de GGD, die vermoedelijk verschilt per sector en (in de gezondheidszorg) per beroepsgroep. Voor alle sectoren geldt uiteraard dat in de tweede helft van 2018 ook voorlichting nodig is over de aanscherping van de meldcode. Deze verschilt mogelijk echter per sector op basis van de door de beroepsorganisaties opgestelde afwegingskaders.

Per sector doen wij de volgende aanbevelingen:

Gezondheidszorg

Het beeld in de gezondheidszorg is divers: in ziekenhuizen wordt over het algemeen gewerkt met de meldcode, maar huisartsen (zeker de oudere) en praktijkondersteuners weten weinig van de meldcode en passen deze om meerdere redenen niet of onvolledig toe. Dat geldt al helemaal voor andere beroepsgroepen als fysiotherapeuten en verloskundigen. Uit de enquête blijkt dat 2 van de 3 respondenten niets weten over de aanscherping van de meldcode. In de GGZ is deze bekendheid groter, maar gaat het vaker om complexe casussen die moeilijk te behandelen zijn en ook veel impact hebben op de hulpverlener.

Het verdient aanbeveling dat de beroepsorganisaties, ondersteund door de GGD, de aangewezen partijen zijn om tijd en energie te steken in goede en continue voorlichting en scholing van deze beroepsgroepen. Juist deze sector heeft direct te maken met fysieke en/of psychische problemen die patiënten en cliënten ondervinden en het belang om adequaat te kunnen signaleren en eventuele vervolgstappen te zetten is daarom groot. Door de grote verscheidenheid aan beroepsgroepen in de sector, zal hierbij steeds van maatwerk sprake moeten zijn. Dit vraagt ook van de organisaties en zelfstandige professionals zelf tijd en (financiële) middelen. Naast aandacht voor kindermishandeling is ook meer aandacht voor ouderenmishandeling en andere vormen van huiselijk geweld van belang. In de GGZ zal nadrukkelijk aandacht voor intervisie passend zijn, om te voorkomen dat hulpverleners afwijkende situaties normaal gaan vinden (doordat ze veel complexe en heftige casussen zien) en om aandacht te geven aan de impact van geweldsituaties voor de hulpverleners zelf.

Vooraf voor professionals die bij de mensen thuis komen is het nodig dat hun eigen veiligheid voldoende gewaarborgd is. Dat kan op verschillende wijzen, indien er vermoedens zijn van een voor de professional onveilige situatie er met twee mensen op af gaan, een strikte scheiding tussen degene die signaleert en de degene (aandachtsfunctionaris of manager) die de verdere stappen zet, en waar dit wenselijk en mogelijk is het komen tot een anonieme melding.

Onderwijs

Hoewel zeker in het primair onderwijs aandacht is voor de meldcode, zijn er toch belemmeringen in het onderwijs om de meldcode (adequaat) toe te passen. Ze hebben vooral te maken met het grote aantal taken dat leerkrachten hebben en de daarmee samenhangende tijdsdruk. Daarnaast beschikken scholen te weinig over protocollen en goed getrainde aandachtsfunctionarissen. Gesprekken met ouders worden als zwaar en belastend gezien en soms is er angst dat kinderen van school worden gehaald en daarmee van de radar zullen verdwijnen.

Verbeterpunten hebben deels met de organisatie van het onderwijs te maken en vragen deels om een cultuurverandering. Het probleem van de te grote belasting van leraren waardoor soms onvoldoende aandacht aan signalen van kindermishandeling wordt gegeven, zal een oplossing vragen van het onderwijs zelf, al is het probleem van onvoldoende leerkrachten en financiële middelen deels een landelijk probleem. Het verdient echter aanbeveling dat schoolbesturen zonder meer zorg dragen voor de aanwezigheid van protocollen en een goed getrainde en gefaciliteerde aandachtsfunctionaris. Zo nodig dient de Inspectie hierop toe te zien. Waar relevant dient de samenwerking met het schoolmaatschappelijk werk te worden verbeterd. Ook het (periodiek) aanbieden van cursussen gespreksvoering is een verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. De GGD kan hierin wel ondersteunen.

Daarnaast is een intensievere samenwerking tussen scholen en andere partners in de gehele keten van zorgverlening bevorderlijk voor aandachtsfunctionarissen wanneer er sprake is van multiproblematiek of verschillende culturele achtergronden. In zulke complexe situaties staat de school niet alleen, maar kan in zorgvuldig overleg tussen hulpverleners leerling en gezin worden begeleid.

Kinderopvang

Het lijkt er op dat in de kinderopvang minder wordt gewerkt met de meldcode dan in andere sectoren. Uit het onderzoek komt naar voren dat veel kinderopvangorganisaties voldoende condities bieden om adequaat te werken met de meldcode. Bij kleine organisaties ontbreken echter vaak de middelen. Een aandachtspunt is wel dat er soms onvoldoende ruimte is voor een goede besprekscultuur met collega's en dat bovendien het gesprek met ouders te weinig wordt aangegaan. Verder is het voor de medewerkers in de dagopvang moeilijk om signalen op te vangen bij zeer jonge kinderen (0-2 jaar) die nog niet in staat zijn zich verbaal te uiten.

Net als in de andere sectoren is de kinderopvang in eerste instantie zelf aan zet. Voor alles gaat het om het creëren van een veilige besprekscultuur, waarbij medewerkers in de kinderopvang

de ruimte krijgen om signalen van kindermishandeling met elkaar te bespreken zonder er op te worden afgerekend als sprake is van loos alarm. Voor kleine organisaties die over onvoldoende middelen beschikken zou kunnen worden nagedacht of sprake kan en mag zijn van een financiële ondersteuning door de gemeenten. Juist omdat zeer jonge kinderen bijzonder kwetsbaar zijn en nog niet verbaal uiting kunnen geven aan het eventueel ondergaan van kindermishandeling, dient veel energie gestoken te worden aan kennisoverdracht gericht op het vroegtijdig signaleren. Hier ligt bij uitstek een rol voor de GGD.

Maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening

Uit het onderzoek komt naar voren dat de medewerkers in deze sector over het algemeen over voldoende kennis beschikken om de meldcode te kunnen hanteren en dat ook geen sprake is van handelingsverlegenheid. Wel lijkt sprake te zijn van versnippering van verantwoordelijkheden in de organisaties, waardoor niet altijd duidelijk is wie nu precies wat oppakt. Vanuit de sector zelf komen signalen dat soms sprake is van een zekere handelingsonhandigheid, doordat er onvoldoende vaardigheden zijn in observeren om tot objectieve verslaglegging te komen, minder het gedrag wordt beoordeeld dan de persoon en er verlegenheid is om met het kind te werken. Ook zou meer aandacht naar ouderenmishandeling moeten uitgaan, geeft de sector aan. Vanuit de sector komt ook het advies om meer aan preventie te doen door (aanstaande) ouders te wijzen op de rechten van het kind en de sociale wijkteams een rol te geven in de preventie.

Oplossingen voor de knelpunten in de sector maatschappelijke ondersteuning en dienstverlening kunnen heel goed vanuit de sector zelf worden opgepakt. Het gaat om het komen tot een transparante organisatie, waarin duidelijk wordt wie precies waar verantwoordelijk is bij de verschillende stappen van de meldcode. Ook is sprake van een cultuuraspect waarbij medewerkers zich sterker focussen op een objectieve verslaglegging, zich meer op het gedrag dan op de persoon richten en het gesprek met kinderen aan gaan. Ouderenmishandeling is een onderwerp dat in de hele sector meer aandacht verdient, zeker omdat de signalen moeilijk zijn op te vangen.

Een taak voor de gemeente kan zijn om via de sociale wijkteams meer aandacht te geven aan preventie om kindermishandeling terug te dringen, bijvoorbeeld door (aanstaande) ouders goed voor te lichten over de rechten van het kind.

Jeugdhulp

Organisaties in de jeugdhulp hebben een formele en sterke positie ten opzichte van hun cliënten. Daarmee spelen zaken als handelingsverlegenheid en angst voor de eigen veiligheid minder een rol. Het onderzoek heeft wel signalen opgeleverd van een zekere handelingsonhandigheid, namelijk dat soms te snel en te drastisch wordt ingegrepen, waarmee de belangen van het kind soms niet altijd zijn gediend. Zeker in de gevallen van meervoudige problematiek en gezinnen met een andere culturele achtergrond kan dit een ingewikkeld proces zijn, waarbij het moeilijk is de grenzen te bepalen wanneer sprake is van kindermishandeling. Er

zijn verder problemen als gevolg van de decentralisatie van de jeugdhulp in de ketensamenwerking, in het bijzonder met de GGZ en Veilig Thuis.

Het is aan te bevelen dat de sector zelf meer aandacht geeft aan het komen tot een goed afwegingskader voor de stappen die na de signalering worden gezet (dus de stappen 2 t/m 5 van de meldcode), rekening houdend met de vaak aanwezige multiproblematiek van huishoudens en de verschillende culturele achtergronden. Zeker in een stad als Den Haag, maar mogelijk ook in andere gemeenten, gaat het om een ingewikkelde materie. Daarmee kan het probleem van handelingsonhandigheid, die niet in het belang is van het kind, worden teruggedrongen. Omdat het in de sector relatief vaak om loverboyproblematiek, seksueel misbruik en eengerelateerd geweld gaat zijn trainingen en begeleiding op maat van belang. Hier kan de GGD in ondersteunen.

De gemeenten hebben ook in het kader van een goed functionerende meldcode de nog steeds aanwezige problemen van een versnipperde jeugdhulp op te lossen en als regisseur in het kader van de Wmo te komen tot een betere stroomlijning van de ketensamenwerking.

Justitie

Ook organisaties in de justitiële keten hebben per definitie een formele en sterke positie ten opzichte van hun cliënten. Daarmee spelen zaken als handelingsverlegenheid en angst voor de eigen veiligheid minder een rol. Anderzijds signaleert het onderzoek wel onvrede over het gebruik van de meldcode en wordt geconstateerd dat veel wordt geregistreerd maar minder het gesprek wordt aangegaan. Opvallend is dat het gebruik van de meldcode niet altijd formeel is geïmplementeerd, doordat het niet in een handboek is vastgelegd. Aandachtspunt is verder dat de reclassering en de kinderscherming niet altijd bekend zijn met de verplichting van de meldcode.

Ook hier vragen de aanwezige problemen om inzet van de sector zelf: waar de meldcode nog niet formeel is geïmplementeerd, zal dit alsnog moeten gebeuren, waarbij de handelingen ook goed schriftelijk worden vastgelegd. Uiteraard is het tweede halfjaar 2018 als voorbereiding op de aangescherpte meldcode per 1 januari 2019 hiervoor het moment. Daarnaast is structureel in de organisaties meer aandacht nodig voor hulpverlening (te beginnen met het gesprek aan te gaan) en niet alleen het vastleggen van de signalen.

7.5 HOE NU VERDER?

Naar een uitvoeringsprogramma

De aanbevelingen in dit rapport richten zich op grond van de uitkomsten van het onderzoek er vooral op wat komende tijd bij de verschillende actoren gedaan moet worden om het gebruik, de implementatie en de borging van de meldcode verder te verbeteren. Een belangrijke vervolgvraag, die mede vanwege de aanscherping van de meldcode op korte termijn beantwoord moet worden, is hoe deze aanbevelingen kunnen worden omgezet in daden bij de

organisaties in de zes sectoren, de ketenpartners (waaronder ook Veilig Thuis), de betrokken gemeenten en de GGD. De aanbevelingen raken in feite alle facetten van organisaties.

Iedere organisatie zal hierin zijn eigen weg moeten bewandelen omdat elke organisatie anders is en bovendien de aanbevelingen verschillen per organisatie. Daarnaast hebben de organisaties elkaar nodig en wil de regio in dit proces ook faciliteren. Uiteindelijk is het de ambitie om daar in de nieuwe regiovisie niet vrijblijvende afspraken met elkaar over te maken. Vraag is echter hoe kom je vanuit een gedeeld totaalbeeld tot maatwerk per sector waarbij partijen met draagvlak samen in de keten, ondersteund door de regio aan een verdere implementatie en borging –in het licht van de aanscherping- gaan werken.

In het algemeen bevelen wij op basis van een door ons in vele opdrachten beproefde coalitiemethodiek een viertal stappen aan om in brede netwerksamenwerkingen samen resultaat te realiseren:

Stap 1: Analyse kansen en verbeterpunten & ambitie	Stap 2: Doorbraken: Waar gaan we samen de schouders onder zetten?	Stap 3: Businesscases: Hoe gaan we dat samen doen?	Stap 4: Intentieakkoord: Niet-vrijblijvende afspraken
<p>Hoe heeft elk van de partners de meldcode geïmplementeerd en geborgd? Wat zijn de verbeterpunten? Waar liggen de kansen voor bijvoorbeeld de meldcultuur, de training of de ketensamenwerking? en hoe kan zich dat verder ontwikkelen? Slimme analyse van de belangrijkste facts & figures brengen het materiaal tot leven. Deze worden gedeeld met en verrijkt door relevante stakeholders zodat een gezamenlijk beeld en ambitie ontstaan.</p>	<p>Aan welke doorbraken willen partijen gezamenlijk werken en welke vitale coalities kunnen daarvoor worden gevormd? Partijen bepalen in gerichte focusgroepen per sector de ambities en de doorbraken waar partijen samen aan werken. Een doorbraak kan zijn meer aandacht voor ouderenmishandeling met als doelstelling meer adviezen/meldingen in de periode 2019-2023. De vitale coalitie hiervoor wordt gevormd door bijvoorbeeld MO, zorg en eerstelijns organisaties samen met de GGD.</p>	<p>Welke concrete maatregelen moeten genomen worden per doorbraak? In een aantal gerichte pressure cookers komen vitale coalities aan zet bij het totstandkoming en opstellen van concrete businesscases: niet alleen de maatregel, maar ook een sluitende begroting, de taakverdeling en de planning, worden samen uitgewerkt. Een voorbeeld is het opzetten van een gerichte training om de signalen van ouderenmishandeling sneller te herkennen. Concreet wordt uitgewerkt wanneer de training op de rails staat, de doelgroep, de aantallen, de financiering door partijen en hoe we succes/falen meten.</p>	<p>Laatste hangpunten worden opgelost en de facilitering van het gehele programma wordt geregeld. Een intentieakkoord wordt opgesteld en begeleid tot de handtekeningen zijn gezet. Het totale pakket aan doorbraken en maatregelen per sector wordt helder net als ook de coalition of the willing. Hangpunten kunnen zijn de financiering of het aantal effectief deelnemende partijen. Die hangpunten worden op het totale pakket uitonderhandeld. Het intentieakkoord wordt gesloten over het uitvoeringsprogramma waar alle doelen, doorbraken en businesscases in verwoord zijn. Dit kan vervolgens een algemeen en een sectorspecifiek deel kennen.</p>
			

We mogen concluderen, dat met dit rapport stap 1 is afgerond. Met het rapport is immers niet alleen een enquête uitgezet en een cijfermatige analyse gedaan. Juist door per sector de dialoog aan te gaan over ambities, knelpunten en kansen is een gedragen beeld hiervan ontstaan voor het geheel van de meldcode, maar ook specifiek per sector.

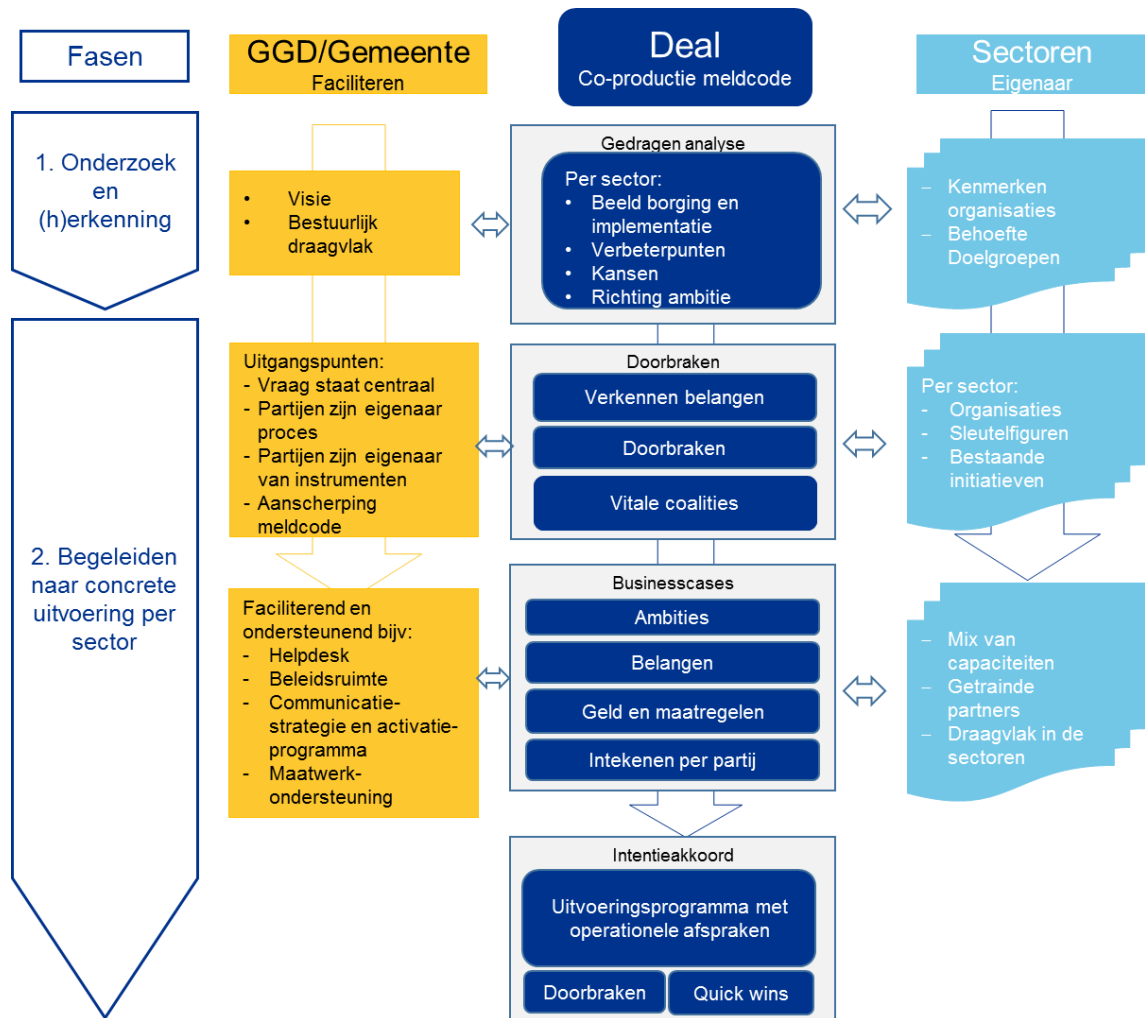
Om tot concrete sectorspecifieke afspraken te komen in het kader van de regiovisie is het dus van belang om met stap 2 per sector op basis van het rapport het gesprek aan te gaan over de doorbraken die nodig zijn. Maar ook om daarvoor samen de lat te leggen, de regio wil met de aangescherpte meldcode het verschil maken in de preventie van huiselijk geweld. En hoe gaan we samen die doorbraken realiseren? Hierbij moet worden bedacht dat in de tussentijd ook het beleid rond meldcode verandert (denk aan de aanscherping), evenals de samenleving waarin huiselijk geweld en kindermishandeling voorkomen. Dit kan bijsturing van het beleid noodzakelijk maken. Mogelijk moeten nieuwe ambities worden geformuleerd en moet opnieuw worden gekeken naar de samenwerking met de ketenpartners.

In stap 3 worden concrete maatregelen geformuleerd om het gebruik van de meldcode en de borging en implementatie nog beter te verankeren in de organisatie.

Dit leidt in als vierde en laatste stap tot een concreet uitvoeringsprogramma waar iedereen zijn handtekening onder wil zetten.

Rollen en fasering

De bovenstaande stappen veronderstellen een coproductie tussen de sectoren, gemeenten en GGD om tot een uitvoeringsprogramma te komen. Dit is op basis van het onderzoek ook de beste manier om de benodigde maatregelen te verankeren in de sectoren en ook maatwerk en energie van professionals ervoor te genereren. Op basis van de afronding van stap 1 ligt per sector al een goed beeld voor van de benodigde uitvoeringsmaatregelen. Ook is de GGD Haaglanden al voornemens een ronde te maken langs de sectoren in het kader van de aanscherping. Als we slim gebruik maken van het materiaal dat er al ligt en de voorgenomen afspraken met de sectoren zou een uitvoeringsprogramma er als volgt uit kunnen zien. Daarbij gaan wij ervan uit de sectoren eigenaar zijn van de implementatie en borging van de aangescherpte meldcode en de GGD dit actief faciliteert. Een dergelijk traject waar in coproductie wordt toegewerkt naar een gezamenlijk uitvoeringsprogramma zal circa zes maanden duren.

Na het tekenen van het intentieakkoord gaan alle coalitiepartners (organisaties in de sectoren, gemeenten, GGD) aan de slag met de uitvoering van het programma. Omdat alle concrete en operationele afspraken zijn gemaakt, gaat deze uitvoering gelijk van start en kan er snel resultaat worden geboekt.